СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XLII. Ч. 44. Джерзи Ситі, Н. Дж., середа, 21 лютого 1934. VOL. XLII. No. 44. Jersey City, N. J., Wednesday, February 21, 1934. THREE CENTS.

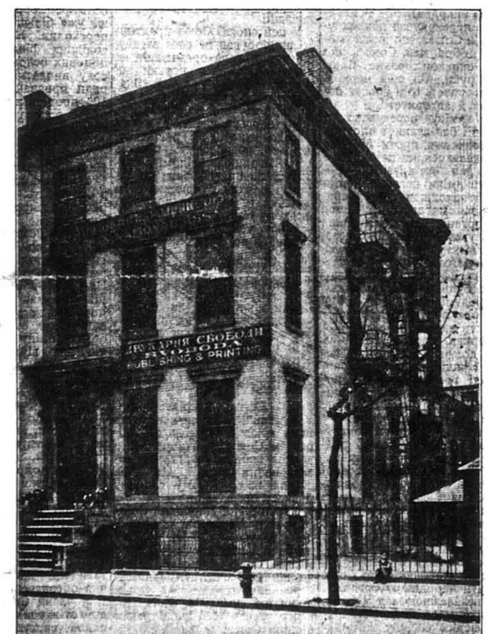
В СОРОКЛІТТЯ

ІСНУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНЬОЇ ТВЕРДИНІ В АМЕРИЦІ

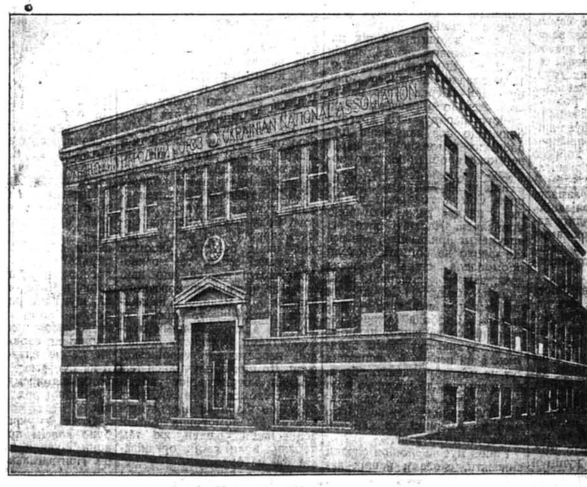
ПІОНІРАМ, ЩО ПОКЛАЛИ ОСНОВИ ПІД УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ — П О К Л І Н!

А ЧЛЕНАМ, ЧЛЕНИЦЯМ І МОЛОДІ, ЩО В У. Н. СОЮЗІ, ТА ВСІМ ПРИХИЛЬНИКАМ СОЮЗА — П Р И В І Т!

ВІД ГОЛОВНОГО УРЯДУ У. Н. СОЮЗА І РЕДАКЦІЇ Й АДМІНІСТРАЦІЇ „СВОБОДИ".

Старий будинок У. Н. Союза.

Новий будинок У. Н. Союза.

У. Н. СОЮЗ — УКРАЇНСЬКОМУ НАРОДОВИ.

Отсе зачинає Український Народний Союз пятий десяток свого істнування. За ним уже є довга історія, бо 40 років праці. А щоби пізнати, що він вложив в український національний організм тут в Америці й у старім краю, треба пізнати історію його праці. А історія праці У. Н. Союза, це історія української іміграції в Америці.

Нам неможливо в отім скромнім ювилейнім числі передати хочби тільки історію одного невеликого періоду У. Н. Союза чи навіть одного року, а не то історію сорокліття. І тому ми поставили собі далеко скромніше завдання: рішили представити тільки ті картини, які звязані з самим початком оснування У. Н. Союза.

Тому 5 років, коли нам приходилося видавати ювилейне число „Свободи", ми його видали з кличем: Пізнайте минувшість — зрозумієте сучасність. І сьогодні, у сорокліття У. Н. Союза, доводиться нам тесаме повторити. І тому саме ми передаємо дослівно ті перші статті, які появлялися в „Свободі" тому 40 років, а які зясовують точно причини, що довели до заложення У. Н. Союза. Ми далі передаємо ті ідеї, що були положені в основу нашої організації.Подаємо те все без ніяких коментарів, тільки як старий матеріял, який є для нас живим свідком, що ми не відступили від ідеї основоположників нашої організації.

Зазначуємо, що ті піоніри, ті дійсні українські народолюбці й патріоти, люди, як на часи 40 років взад, надзвичайно поступові, здавали собі добре справу, що вони дають початок організації, якій судиться відограти величезну ролю в життю української іміґрації. Вони вже тоді передбачували, що прийде той час, коли наш Рідний Край потребуватиме помочі від американських Українців. І то не тільки помочі матеріяльної. Вони вже тоді думали про те, що прийде хвиля, коли наш нарід підніметься до бою проти своїх гнобителів і коли саме американські Українці мусітимуть боронити Рідний Край політично.

Тому 40 років писав орган У. Н. Союза про „українську долю". Він змальовував долю під усіми займанщинами. Плакав над тими Українцями, що вмиваються слізми над безлюдним берегом Владивостока, чи бродять по снігах Сахаліна як салдати. „Свобода" писала тоді дослівно так (змінюємо лише слово „Русь" на „Україна"):

„Україно, пробудись! І ти, Дніпре, речни мою мову безконечному лугу, а ти, буйний вітре, занеси її в кождий хутір!" („Свобода" з 12 грудня 1894 р.).

У. Н. Союз інтересувався тому 40 років не тільки „сорокатою долею" українського народу в Галичині, де „не стало вівса, не стало кори на хліб, бо пани забрали ліси, опустіли поля і люд пішов в Америку". Союз думав і про недолю наших братів на Буковині, де „українська доля облизує діжу з. бриндзі", де українська ідея прикрита „румунсько-циганським капелюхом". У. Н. Союз через свій орган „Свободу" відчиняв теж очі й нашим братам з Закарпатської України, де нарід тільки на Великдень „їсть вівсяну паску", де його опустила інтеліґенція і духовенство, які перейшли до мадярського табору і „служать, як бугай, на розмноження Мадярів".

Застановившися так над нашою неволею, питає У. Н. Союз наш нарід, коли то прийде час, щоби ми застановилися над політичною самостійністю українського народу? „На такі питання відповідати в старім краю — річ неможлива, бо поліція всаджає до арешту тих, котрі поважились би впімнутися за своє і сказати тиранам: забирайтеся з нашої землі". („Свобода" з 12 грудня 1894). А далі читаємо таке:

„Але тут в Америці ми, Українці, мусимо застановитися над тим питанням, бо це є річ першої ваги для нас і для будучого американсько-українського покоління. Обовязком кождої патріотичної ґазети є отвирати очі народови і вказувати, в якім нещаснім положенню знаходиться український нарід і як гіренько й тяженько бідує на власній землі, котра перейшла в чужі руки, а Українець, котрий повинен бути сьогодні вільним і щасливим на своїй батьківщині, є рабом і голий родиться і голий умирає. Це не воля божа, тільки воля злодія, котрий силою захопив у свої пазурі наше добро і пустити його не хоче, і доти не випустить, поки силою йому не відбереться. Та це не так легко дасться зробити, особливо, коли нарід темний, котрому вічно трублять, що це така воля божа і так має бути. На темноті народу спочиває власть тих, котрі нас поробили невільниками, рабами на власній землі, за котру наші славні прадіди щедро свою кров проливали, а ми нині, їх правнуки, або мремо з голоду на власній землі, або мусимо скитатися по світі і перепливати широке море за кусником насушного хліба. Американсько-український нарід мусить бути свідомий щербатої української долі і спрямувати свої думки і діла до того, щоб ми колись мали повну свободу в старім краю, а тут вчилися способу, як ту свободу осягнути. **Наша ґазета буде від нині вірним речником ідеї незалежности і волі української країни в Европі і буде непідкупним вказувачем дороги, по якій Українці в Америці мають ступати, щоби сталися проповідниками української свободи і дали перші свою лепту на престол вітчини, котра зажадає від нас матеріяльної помочі в годині повстання і боротьби за волю.** Але щоби ми були до цього, такого важного діла, спосібними, мусимо тут в Америці добре зорґанізуватись і одного держатися прапора і одного правдивого народного катехизму вчитися".

Так писав орган У. Н. Союза тому 40 років. А сьогодні можемо ствердити з чистою совістю, що як той біблійний Мойсей вів жидівський нарід 40 років по пустині, так У. Н. Союз провадив українську іміґрацію в Америці 40 років в надії й вірі, що діждемося хвилі, коли над нашим Рідним Краєм засяє сонце волі, коли український нарід стане народом вільним і державним.

Поглянь мо на нашу історію в Америці. І застановімся над тим, чим була та наша іміґрація, коли тут закладали У. Н. Союз. Пригадаймо собі ті страшні боротьби, які мусів У. Н. Союз зводити, щоби вратувати українське імя в Америці, щоби піддержати украіську ідею, щоби довести до того, щоби наш робітник зістав національно й соціяльно освідомленим, щоб наша організація осталася народньою і поступовою. А тоді щойно зрозуміємо величезне значіння У. Н. Союза.

Та виложена У. Н. Союзом і його органом програма ще не закінчена. Ще сотки тисяч не є в нашій організації. Ще не здійснилась і наша національна ідея. Вправді ми мали щастя жити в тім часі, коли відродилась була українська держава. Ми мали і маємо далі щастя попирати наш край і боротьбу за визволення України морально й матеріяльно. Але ми не знаємо, як довго ще край наш потребуватиме нашої помочі. Тому треба нам зміцнити Союзові кадри новими силами. Бо ми відійдемо, як відійшли вже Союзові піоніри. Але ідея залишиться, вона далі житиме. І далі потребуватиме нових визнавців. Тому, святкуючи сорокліття У. Н. Союза і його великі ідеї, не забуваймо, що це наш обовязок подбати тепер про те, щоб далі жили серед американських Українців ті високі ідеї, які визнає і голосить У. Н. Союз, а які є і нашими ідеями й ідеями всього українського народу.

ПЕРЕЛОМОВІ ХВИЛІ В ІСТОРІЇ СОЮЗА.

Коли ми нині обходимо 40 літ існування Українського Народного Союза, то не можемо зробити більшої помилки щодо нашої орґанізації, як подумати собі, що цих 40 літ це був час гладкого розвою без перешкод. Ніяка громадська установа не обходиться без поважних потрясень. Найсильніші держави стоять деколи над пропастю, і ратуються наче чудом.

Те саме було з усякими запомоговими орґанізаціями. Ці орґанізації розвинулися головно в Америці, а їх історія знає не тільки трудноці, але навіть повний упадок соток запомогових орґанізацій.

Український Народний Союз не становить під тим оглядом виїмку. Він теж має історію, а історія це ніщо іншого, як поборювання ріжних труднощів, вимининання ріжних небезпек, закидування старих доріг, шукання нових доріг розвою. Були й в історії Українського Народного Союза моменти, коли орґанізація стояла над пропастю, коли її провідники сумнівалися, чи вдасться їм її вратувати, вдержати при життю та далі розвивати.

Перегляд історії Українського Народного Союза з того боку є не тільки незвичайно цікавий, але й повчаючий. Він показує нам не тільки перешкоди, але й способи, якими їх поборoли. Він показує нам на працю, яку вложено у ведення й ратування орґанізації. Він показує нам велику науку для дальшого розвою.

Перша кріза в Союзі.

Перша кріза в Союзі повстала, можна сказати, з самим його завязанням. Союз завязано за прикладом і на зразок інших подібних орґанізацій серед інших іміґрантських груп. Основою орґанізації була жива потреба забезпечення родини еміґранта на випадок нещастя для її хлібодавця. Це була жива й пекуча основа, а приклад інших народів був доброю заохотою до такої орґанізації. Однак і сущної потреби й живого прикладу ще замало, щоби створити орґанізацію. Для цього треба ще інших даних, а передовсім довіря самих людей до себе, віри в свою здібність створити орґанізацію.

Таке довіря в свою здібність орґанізуватися було в тих народів, від котрих піонірі Союза взяли думку й плян орґанізації. І Поляки й Мадяри й Німці мали таке довіря, бо ще в старому краю вони мали нагоду орґанізувати своє життя, як уже не під кождим оглядом, то хочби під деякими. Як не всі іміґранти тих народів мали те довіря до себе, то мало бодай поважне число іміґрації, отже шляхтичі, купці й інтеліґенти.

Українці під твим оглядом стояли багато гірше. В старому краю ввесь український нарід був у національній неволі. Не він орґанізував своє життя, а орґанізували його для нього, але без нього, чужі народи: Москалі, Поляки, Німці, Мадяри. Багато людей українського походження, які могли брати участь в орґанізації життя, покинули свою національність. Свідомих Українців серед них було мало. До Америки прийшло їх ще менше. Просто каплина в морю. Коли свідомі одиниці пробували орґанізувати український нарід, то стрінулися з недовірям народу до себе самого, до власної орґанізованости.

З західніх народів до Америки мандрували багато робітників з міст, які, хоч первісно не вміли орґанізуватися, з часом навчилися цього через оборону своїх робітничих інтересів. З України до Америки прийшли головно селяни. Селянин назагал має менше нагоди до орґанізації, як міський робітник, бо він працює на полі, серед природи, борючися з природою, а не з людьми, і бореться він самий, а не масово, як фабричний робітник.

Недовіря української іміґрації до своєї власної орґанізаційної здібности проявлялося просто в цей спосіб, що український іміґрант, котрий так орґанізації потребував, від орґанізації втікав. Перші річники „Свободи" аж кишать від дописів, у яких зображується ріжні-преріжні арґументи, з котрими наші люди втікали від орґанізації.

„Много, а много знайдеш таких осад, де все спить сном блаженних", каже один допис. „Скажи такому, щоби належав до братсва, до „Союза", то він відповість на це так: я тут не думаю бути на віки, тай грошей не стає на ріжні місячні вкладки".

Видно, іміґрант думав про свій побут в Америці як тимчасовий. Він побуде тут на хвилю, заробить гроші та вернеться назад на свою землю ґаздувати. Пощо йому тоді орґанізації, пощо йому платити „ріжні місячні вкладки". Якби така орґанізація була в старім краю, то може би він зорґанізував її в Америці, подібно, як, навикнувши до церкви в старім краю, він орґанізував і удержував церковну орґанізацію в Америці. Що добре було для батька мого, добре для мене — говорили наші іміґранти. І треба було їм виясняти, в чому лежить сущна ріжниця між життям у старім краю і життям в Америці; що в старім краю він був селянином, який мав забезпечення для родини в ґрунті, а в Америці він є робітником без такої основи, як земля.

Як він уже це зрозумів, чи там властиво відчув, бо відчути справу далеко трудніше, ніж її зрозуміти, тоді все осталося питання „ріжних місячних вкладок". У старім краю матеріяльна піддержка всіх орґанізацій, навіть добровільної церковної орґанізації, йшла через державу, через державний примус. Тому до всяких вкладок наш іміґрант відносився як до державної, примусової, драчі, а на того, хто такі вкладки збирав, дивився як на податковця, шкіродера й лупія.

І знов це вимагало від наших передових людей, щоби вони вибили ці старі пересуди, та показали, з одного боку, що наші упередження мають своє жерело в рабськім стані нашого народу, а з другого боку, що без закинення цих рабських поглядів наш нарід не може зробити ніякого поступу.

Піоніри Українського Народного Союза говорили це не раз і не два рази, заки воно принялося. Нарешті вже всі арґументи признавали, але все ще нічого не робили. Деколи промовляла стара хлопська язва, завить: „Ет, нащо мені якихось братств, Союзів, чи ще там що вигадали" — наводить „Свобода" певно автентичні слова живої людини. „Я не думаю тут довго бавитись, а на церкву й священика тут не потребую давати, бо я, як повернусь до краю, то маю там церкву, — неправда, куме? Тут прийде хто інший по мені до Америки, то най так бідує, як я бідував".

І знов мусіли піоніри справи виясняти, словами наших великих людей, що ця завить, що хтось може скористати з нашого діла, походить теж з нашого рабства й приниження. Треба було вияснити, як ця завить убиває живу силу нашого народу й держить його в рабстві.

Коли вже й цей арґумент зломано, то ті, що стали хитатися, ратувалися ще одним. „До Союза не пристануть, бо 50 центів забагато!" — наводить один дописувач до „Свободи" з того часу (1. серпня 1894 р.). І знову „Свобода" виясняє, що „50 центів на місяць не багато, щоби забезпечити свою родину й бути певним, що хтось спомяне душу".

Вичерпалися вже всі арґументи, вже ніяка більше опозиція не виступає, а все ще „твердий Русин" ратується перед орґанізацією. Простою пасивністю. І знов піоніри мусять переконувати, що в світі нема ніякого поступу без діла. „Як заложимо руки, то ніхто не подбає за нас!" — пише „Свобода". „Які наслідки може потягнути лінивство, оспалість, брак довіря у власні сили, на те маємо сумні докази на нас самих у ріднім краю". І в Америці теж є таких доказів досить, і „Свобода" письмом, а піоніри утсно показували на стару правду, що віра без діл мертва. Що безрадність і неохота до праці була впоєна в нас нашими правителями, які рівночасно були нашими визискувачами та вчили нас стояти коло орґанізації з заложеними руками, щоби ми не зорґанізувалися в силу та не повернули цеї сили проти наших гнобителів.

З тих прикладів бачимо, з якими то труднощами боролися піоніри Українського Народного Союза. Нераз неоднoму з них здавалося, що вони не дадуть собі ради з таким хабаззям, з такими впертими забобонами й упередженнями. Але, тверда була опозиція, та тверда теж була ґрупа піонірів. З завзяттям, повним посвяти, вони боролися проти забобонів так довго, поки нарешті їх не перемогли, поки не основано своєї власної запомогової орґанізації. Лише як перечитаємо історію тих змагань, що попередили заложення цеї орґанізації, зможемо зрозуміти, чому в таким одушевленням приняли передові люди цю подію, чому вони чулися такі одушевлені, чому вони писали поезії на її звеличання, чому вони чулися такими сильними, чому в їх серце вступило стільки надії, чому їм здавалося, що тепер їм усе вже можливе, коли їм вдалося поконати такі труднощі.

Друга кріза.

Щоби побороти ті упередження, піоніри Союза мусіли перемовчувати деякі інші, навіть дуже важні справи, які могли викликати розбиття серед будучих членів Союза та знеохотити їх до орґанізації. Піоніри мусіли, як це називається, робити компроміс. Тому то вони спершу замовчали про таку важну боротьбу серед нашого народу в старім краю й на іміґрації, що велася за нашу народність. Ішло в тій боротьбі про те, чи ми є осібний нарід, чи тільки частина московського народу. Хоч у цій справі компромісу ніякого бути не може, то проте піоніри Союза пробували не торкати спірного питання, щоб орґанізувати до Союза всіх наших людей.

Та коли ми поводилися компромісово, то наші вороги відразу закинули думку компромісу та пішли проти Союза на безпощадну боротьбу. Союзовий орґан уживав чистої народньої мови, і це відразу обурило всіх тих, які не вважають нашої народньої мови достойною на висказування думок і почувань. З одного боку накинулися на Союз мадярони, які кажуть, що наш нарід повинен уживати мадярської мови, та москвофіли, котрі казали, що наш нарід це частина московського народу. Хоч мадярони ненавидять Москалів, то проте їх злучила з московськими прислужниками ненависть до нової, наростаючої української сили. До них прилучилися теж Поляки, котрим зріст української свідомости був теж не на руку, бо відривав від їх церковних і запомогових орґанізацій наших людей, які там попали, коли своїх орґанізацій ще не було.

Почалася завзята боротьба нашого народного Союза на три фронти: московський, мадярський і польський. І певно в тій боротьбі здавалося нашим піонірам нераз, що ворожа сила їх переможе. Але вони були сильно гартовані, і стояли непохитно при своїм. Вони освідомляли нарід ґазетою, книжками, проповідями, й вічами, поки наш нарід не став національно свідомим, поки не зрозумів, що Українці такий самий добрий нарід, як Поляки, Москалі й Мадяри, та що вони мають мати такі самі права, які мають або яких домагаються тамті народи.

Здавалося деяким піонірам, що Союз може зростати тільки на компромісі з нашими національними ворогами, та що він упаде, як поставить національне питання ясніше, коли скаже, чиї ми діти. Але показалося, що як ясніше цю справу ставити, то, що правда, від Союза відскакує багато ворожих і неясних елементів, але зате ті, що лишаються, держаться орґанізації вірніше, приєднують краще нових людей, що внаслідок цього наша сила не паде, а росте.

Ця друга кріза тревала довгі роки, а завершилась нарешті тим, що Союз закінчив компромісові назви „руського" та, назвавши себе Українським Народним Союзом, станув на виразнім українськім національним становищі. Серед тої боротьби, що тревала від заложення Союза аж по 1914 рік, поглибилась українська національна свідомість, виробилося завзяття, виробилися кадри впертих українських борців, і виросла свідома українська сила в Америці.

Третя кріза.

Коли ця кріза закінчувалася, коли подавляюча більшість членів Союза вже здала собі зовсім виразно справу з того, що вони Українці, назрівала в орґанізації ще нова кріза. Знов Союз станув на важнім роздорожу, і члени та його провідники мусіли рішати, куди їм іти.

Була це боротьба за віроісповідний характер Союза. Ця боротьба почалася зараз при зорґанізуванню Союза. Вона велася рівнобіжно з боротьбою за національне обличе Союза, бо майже кождий ворог повної окремішности українського народу старався послугуватись якоюсь церковною орґанізацією. Польонофіли послугувалися латинським обрядом римо-католицької церкви, москвофіли — російською православною церквою, а мадяронські провідники, шукаючи опори для себе в церкві, старалися захопити греко-католицьку церкву в Америці на свою службу, а коли це не вдалось, розколоти її на „угорську" й „ґалицьку", щоби відокремити Українців з Угорщини від інших Українців.

Отже з українськего боку було зовсім природно, що й вони шукали подібної підпори. При загальнім орґанізаційнім невиробленню українських іміґрантських мас це було ще тим більше самозрозумілим. Крім того трапилося ще й таке, що перші заходи коло орґанізування наших іміґрантів в національно свідому орґанізацію робили українські священики греко-католицької церкви. Світської інтеліґенції тоді просто не було, а ті одиниці, що були, орґанізації народу посвятитися не могли. Будучи священиками греко-католицької церкви, вони зовсім природно з одного боку вживали церкви для орґанізування світської орґанізації, а з другого боку в тій орґанізації піддержували свою церкву. Кооперація виходила на користь і церкві й Союзови, і Союз дав цьому вираз, коли він навіть у статуті зазначив, що обмежується до орґанізування греко-католиків.

Та кооперація виходила на користь тільки так довго, як довго кожда з орґанізацій лишалася вповні самостійна від другої. Це відношення змінилося в якийсь час по приїзді до Америки першого греко-католицького епископа. Як писав у своїх споминах з 11-тої конвенції У. Н. Союза покійний довголітній лідер Союза, Семен Ядловський (диви „Свобода" з 22. лютого 1929. року), ґрупа дорадників епископа, заінтересованих у підкопанню його впливу, намовила епископа добиватися переміни Союза на виразно конфесійну орґанізацію. Виразом цього характеру орґанізації мала бути зміна назви Союза: він мав стати Греко-Католицьким Руським Союзом. Партія приготовила зміну в тайні. Та коли вона вибрала делеґатом на конвенцію епископа, справа почала викриватися. Тоді епископ переконував деяких урядників Союза, що зміна вийде на добро для Союза, що „коли епископ возьме Союз у свої руки, під свій церковний авторитет, тоді зросте його сила й авторитет".

Коли зміну переведено на конвенції без великої опозиції (218 голосами проти 69), зараз показалося, чи це буде корисно для орґанізації. Противники зміни негайно постановили заложити другу українську запомогову орґанізацію і ця орґанізація зараз стала орґанізуватися з членів Союза, котрі відступали від Союза. Не тільки члени, але й священики греко-католицької церкви не були раді з цеї зміни: вони розуміли, що того роду зміна йде проти засади незалежности народніх орґанізацій від церкви, засади, випробуваної довгим досвідом і нашого й інших народів. Союзови тоді грозила справді поважна небезпека втрати поважного числа членів, як не зовсім повного розбиття.

У тім критичнім моменті вратувався Союз перед розбиттям через чистий припадок. Сталося саме так, що партія, котра збиралася захоплювати Союз у свої руки, через поспіх не зробила зміни в приписаний законом спосіб. Через те уряд Союза мусів признати ухвалу незаконною та відмовитися ввести її в життя. Він станув на становищі, що Союз має бути народньою орґанізацією, незалежною від церкви.

Навиклим до церковної підпори людям спершу виглядало, що наша орґанізація не може розвиватися без церковної опори. Це виглядало тим трудніше, що як Союз не хотів станути на конфесійнім становищі та віддатися під владу епископа, епископ постарався про заснування спеціяльної орґанізації, від нього зовсім залежної. З другого боку знову, повстала вже передтим друга українська запомогова орґанізація, яка з чистої реакції проти епископських заходів станула на протицерковному становищі. Здавалося, що або одна або друга орґанізація підійде краще до людських почувань, як поміркована орґанізація, що стоїть у середині між крайними.

Одначе ці побоювання показалися неслушними. Союз уже мав стільки вироблених льояльних членів, що вони вдержали свою орґанізацію. Крайні становища конкуренційних орґанізацій притягали людей тільки якийсь час. Згодом люди зрозуміли, що народницьке становище Союза, котрий з одного боку признавав віру й церковну орґанізацію та її піддержував, як довго вона сповняла свою службу та не розбивала народньої роботи, а з другого боку боронився перед захопленням орґанізації церковною владою, є краще, ніж неґація церкви або віддавання церкві орґанізації, котра по своїй суті не має церковного характеру. Між цими двома крайностями Союз не тільки що вдержався, але й зростав, і зростав краще, ніж конкуруючі з ним крайні орґанізації.

У цей спосіб Союз практично випробував на собі засаду, що запомогова орґанізація не повинна неґувати церкви ані піддаватися їй у владу. Зчасом з цеї засади виринула ще та користь, що коли впала в Росії царська влада, а з тим і піддержка для російської царської православної церкви, а в Америці й свідомі Українці стали орґанізувати православні церкви, то вони могли приступати свобідно до Українського Народного Союза. Українець усякої віри може нині знайти орґанізаційну підпору в Союзі на випадок каліцтва, недуги або смерти. Союз шанує віру всякої людини. Ніякої віри він не поневіряє. Проти ніякої віри він не має упередження. Союз опирається на релігійній толеранції, на якій опираєтся американська република, на якій, як ми сподіваємося, буде колись спиратися Соборна Україна.

Четверта кріза.

Неменше небезпечна була інша кріза в Українськім Народнім Союзі, яка почалася з зовсім інших причин, на зовсім інших основах. Ця кріза сягала вже в саму глибину бизнесу орґанізації.

Український Народний Союз опирався спершу на так звану розметову засаду, яка полягала на простім пляні: кождого місяця Союз обчисляв, скільки він має заплтити запомог через смерть членів, а потім ділив цю суму між своїх живучих членів. Цей плян взяли піоніри Союза з інших подібних орґанізацій в інших народів. У той час уже були й інші орґанізації, оперті на інакших основах, але розметова система надавалася краще для наших іміґрантів своєю простотою. Вона привчила наших людей платити точно вкладки та розуміти бизнес запомогової орґанізації.

Однак орґанізація, оперта на такій системі, не може стояти вічно. Коли орґанізація постаріється, коли постаріються члени, тоді число смертей у ній стає велике, розмет росте з року на рік, а далі з місяця на місяць. З часом розмет стає такий високий, що нові члени не хочуть приступати, а далі й старі починають покидати обезпечення. Орґанізація мусіла перейти на іншу систему вкладок, яка достроєна до того, щоби вкладка члена не зростала, а лишалася ціле життя на такій самій висоті.

Та при тій новій системі треба членови відразу починати з вкладки вищої, ніж припала би на нього з розметової системи. Відомо, що ніхто не хоче платити більше, хто цього не мусить. Правда, члени Союза, можна сказати, мусіли платити вищу вкладку, але вони цього не розуміли. І не дивниця, що наші іміґранти цього не розуміли, бо цього не розуміли й іміґранти інших народів. Бизнесове діло запомогової орґанізації це асекураційне діло, а це діло спирається на вищій математиці, якої навіть люди з високими школами не розуміють. Назагал люди розуміють її аж тоді, коли впаде їх розметова орґанізація.

Щоби до цього не допустити, провідники Союза рішилися зробити реформу. До цього зрештою заставляв їх державний уряд, котрий хотів запобігти втратам людського гроша через таку руїну розметових орґанізацій. Натиск уряду заставив уряд Союза почати реформу, заки можна було членів підготовити до розуміння переміни. Через цей натиск державного уряду члени Союза мали тільки один арґумент за реформу, а це довіря до своїх провідників. Вони могли сказати собі: колиб реформи не було треба, то наші урядники її не робилиб. Очевидно, не всім вистарчав такий арґумент, і багато членів покинули тоді орґанізацію. Що розумовий арґумент був би краще промовив до членів, видно було з того, що відступлювання членів перервалося, як вони могли прочитати про потребу реформи в статтях „Свободи" та в окремій брошурі про реформу, виданій У. Н. Союзом.

Досвід орґанізації за короткий час переконав наочно членів про корисність реформи. Орґанізація, що перших 20 літ свого існування зібрала 200,000 долярів, за других 20 літ по реформі зібрала три міліони долярів. Це був уже такий рішучий доказ живучости орґанізації, що після цього Український Народний Союз уже більше ніякої крізи не переходив. Нині він стоїть на солідних фінансових і принципових основах. Його фінансову виплатність державні уряди признають як вищу від 100 процентів. Його принципова основа в льояльности членів до орґанізації, яка спирається на досвіді членів, на довірю до свого проводу. Нині Український Народний Союз таксамо сміло дивиться в будучність, як дивляться найбільші асекураційні підприємства.

Це ще не значить, що після цеї останньої крізи Український Народний Союз не переходив іще менцих перемін. Не була би це жива орґанізація, яка має задоволяти живі потреби живих людей, якби вона таких змін не робила.

Таку зміну зроблено по закінченню війни. Підчас війни наші люди пізнали, що крім найпростішої форми обезпечення, яку мав Український Народний Союз, є ще інші роди, які дають членам додаткові користи, як наприклад право не платити обезпечення на старі роки, або навіть право дістати допомогу за життя. Стали члени домагатися від свого Батька, щоби й він завів такі поліпщення, і Союз такі поліпшення завів. Це були важні переміни, але крізи при тому вже не було.

Згодом люди стали домагатися ще дальших поправок для обезпечення в Союзі. Хотіли члени Союза мати право до готівкових зворотів на випадок виступлення з Союза, тощо, і Союз завів і ці поправки. Це були важні переміни, але крізи вже тут не було.

Зчасом певно члени зажадають іще нових реформ, і Союз може теж заведе їх. Будуть може важні зміни, але крізи вже не буде.

Якщо ще буде яка справа, що буде вимагати поважного напруження сил, то це буде справа „молодої крови" в Союзі. Щоб існувати далі, щоб задержати на віки в Америці імя України з запомоговою орґанізацією, члени Союза мусять знайти спосіб притягнути до активної участи в Союзовій роботі свої діти, синів і дочок. Це є справа не тільки великої ваги, але й тяжка, бо молодь наша росла в Америці та дивиться трохи інакше від своїх батьків. Та лідери Союза вірять, що це справа тільки трудна, але не неможлива. Вони вірять, що згодом знайдуть на цю трудність спосіб, як знайшли способи на розвязання інших, багато більших трудностей. Історія кріз у Союзі, щаслива розвязка тяжких питань наповняє нас довірям у власні сили. Коли ми передержали Союз 40 літ, то вже знайдуться люди, які передержуть і його й імя України дальших 40 літ, а опісля ще далі — без кінця... Тяжкі хвилі й переходи Союза в минувшині кличуть нас не піддаватись, а боротися з вірою в повну побіду.

ГЕЙ, МОЛОДЧЕ!

Гей, молодче, жвавий хлопче,
Чуття радість нам віщує:
Що Союз, наш славний батько,
Сорокліття днесь святкує.

Ти під стягом Вашингтона
Як син вірний народився;
Як прапор той шанувати,
Від дитини ти учився.

Чи є в тебе ця ідея,
Щоб своїм так дорожити?...
Пізнавай лиш: хто ти? що ти?
То й своє будеш любити.

Не цурайся свого брата,
Що в неволі пропадає;
Відчуй кривди, подай поміч,
Як від тебе зажадає.

Як ти вчений, не соромся,
Що ти з рабської родини;
Будь ще гордим, що твій батько
Тут приїхав з України.

Був бездомним еміґрантом:
Бач, для тебе дав науку,
Будь батькови свому вдячний
Віддай в чести запоруку.

Ставай в ряд Союза-батька,
Вдячність зробиш йому красну;
Там ти знайдеш запоруку,
Як також і користь власну.

Глянь! Ювилей сорок-літній
Наш Союз-батько обходить;
Гож всі трудів докладаймо,
Цеж нічого не пошкодить.

Ех, молодче, придивися!
Бач, при святах час догідний;
Сміло ставай в ряд Союза,
Не дивись, чи ти послідний.

Глянь на труди еміґранта,
Як успіхом увінчались.
Колись давно не те було,
Як до праці підіймались.

Бач, святиня перед вами...
Подумайте лиш здорово:
Треба чуже шанувати,
Та не цуратися свого.

Бо хто свого цурається,
Ним не хоче дорожити,
То такому ганьба всюди:
Він не варт на світі жити.

Гей, молодче, жвавий хлопче,
Клич із серця: Вставай, брате!
Докажім, що ми як люди
Союз будем шанувати.

М. Костишин.

МРІЯ УКРАЇНСЬКОГО МАЙНЕРА.

(Що лишив в краю жінку і дитину).

Доме рідний, доме рідний,
Батьківська хатино,
Жінко моя дороґая,
Милая дитино!

Понад горй, понад море
К вам лину думкою.
Бо ви мені пред очима,—
Не маю спокою.

Як згадаю, то заплачу
Гіркими сльозами,
Що нас доля розлучила
Горами, водами!

Під землею я працюю,
Свій гріб я копаю,
Щоб вам хату поставити
У рідному краю.

Ломись, скало, сипся, вугля,
Не згори, а збоку;
Поможь, Боже, доробити
До нового року.

Потім піду у край рідний,
У рідненьке село,
Там з женою, з дитиною
Стану жить весело.

Гр. Гр.

(„Свобода" з 21 листопада 1894 р.).

ЯК ПОВСТАВ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ

(Зі статей і дописів, друкованих у „Свободі")

З покликів у справі заснування У. Н. Союза.

НАМ ТРЕБА НАРОДНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ.

Як є потрібна для риби вода, як для птаха крила, як спрагненому вода, голодному хліб, а вкінці для кождого з нас воздух, таксамо для нас тут розсіяних Українців треба народної організації, то є такого братства, такого всенародного товариства, до якого повинен належати кождий Українець, деб він не був, як далеко не жив би, як до одної великої української родини, фамілії. Один чоловік не є встані підняти важкий камінь, але возьмуться до нього три або чотири чоловіки, камінь скоро двигнеться. Таксамо тяжко одному відкинути від себе нужду, біду, але як возьмуться пару людей, то порадять нещасливому.

Один всім помогти не годен, але можуть всі одному. З того ясно виходить, що в єдности сила, котру тяжко побороти. Проте, браття, добровільні вигнанці з рідного краю, з власної батьківщини, зпід рідної стріхи, лучімся, обєднуймося, єднаймося і пізнаймо один другого, пізнаймо нашу біду, нашу нужду, наші хиби, наші недостачі, обмінюймося думками, один другому відкриймо наше серце і спільно разом на чужині порадьмося над своєю бідою і проженім її від себе спільними силами.

Сьогодні в Америці Німці, Французи, Італійці, Чехи, Словаки, Поляки мають свої народні товариства, а ми, Українці, завжди позаді інших, не маємо нічого і тому нас за ніщо мають. Гей, браття, вставаймо, уже й нам час взятись до роботи, не засипляймо дорогого часу, протрім очі і подивімся, як то інші народи, тримаючись купи, вже много назвали снопів добра для себе, а ми ще не знаємо, де серпа купити. Відкиньмо вже раз від себе оту дрімоту, те недбальство, отого слабого духа і не кажім „Ех най буде, як бувало", а берім собі примір з інших і покажім, що в нас є сила і що ми теж вміємо подбати про своє добро. Нас тут уже немале число, уже на сотки тисяч рахують українського народу як з того боку так і з другого зелених Карпат.

По довгім, дорогі браття, роздумуванню, по довгій розвазі, по довгій застанові над потребами українсько - американського народа, прийшли ми до переконання, що треба конечно поділитися з Вами тою гадкою, яка в добру годину зродилась в нашій душі, а серце наше оповило її любовю до українського народа.

А як та гадка, та думка, станеться ділом, тоді будуче покоління, яке виросте на вільній землі, буде дякувати і тихим нелукавим словом спімне про нас і наші гроби украсить квітами, политими слізми радости і вдячности. Ми, взиваючи Всевишнього Бога, щоби он благословив те зерно, котре кидаємо щедро на українську ріллю, подаємо до відома українського робітника, тяжко працюючого чи то в глибоких темних і небезпечних майнах, чи то в фабриках при тисяч обертаючихся колесах, чигаючих на його смерть, що конечно треба заложити в Америці народне товариство під назвою „Народний Український Союз" (в оригіналі „Народний Руский Союз".—Ред.), котрий тільки для робітника українського мав би отверті двері, робітничим грошем був би підтримуваний на спомогу нещасного собрата, через робітників керований, деб в робітничих руках знаходилася каса, а робітники своїм власним грошем господарили.

Ціль Народного Українського Союза була би така: Спомагати хорих і виплачувати посмертне. Закладати читальні і вечірні школи для дорослих. Ширити просвіту між народом при помочі пожиточних книжок, як це робиться в старім краю. Наставати на те, щоби Українці вибирали американські папери і ставали горожанами тої землі, на котрій живуть. Далі закладати політичні клюби і брати живу участь при виборах. Хоронити наш нарід перед пявками нашого народу.

Нове українське покоління росте тут в Америці як гриби по дощі, а нема кому подумати про будучність української молоді. Що буде з неї, як вона не буде знати, як по українськи читати і писати, як не буде знати української історії, як не буде знати українського катехізму?

Завданням „Народного Українського Союза" булоб просе подбати, вивідатися в тім плейзі скільки є дітей у шкільнім віці і чи самі люди можуть дати утримання учителеви, а як ні, то треба їм в тім ділі допомогти.

Знаємо наперед, що наша гадка, наша думка, наше предложення зістане повитане українським народом по цілій Америці, але й надіємося, що буде багато таких, що подумають у своїй дурній голові, що їм того всього не треба.

Та най буде, що буде, а ми сміло кличемо до українського народа: Народе, повір, повір нашим думкам, нашій душі. Богом живим, що на небесах, клянемося, що тільки твого бажаємо добра. Встань з гробового сну, пізнай, хто тобі рад. Маєш очі, подивися, що діється кругом тебе, як всі тебе за ніщо мають, тільки твою тяжку працю — потом і кровю политу — цінять, бо мають з того хосен. З твого невіжества, з твоєї темноти, з твоєї глупоти багатіють, а ти, мій чоловіче, спускайся глибоко в майни, або як чорний віл тягни троки в фабриці і заробляй на чужих.

Якби наші краяни ту таку важну і пекучу справу–заспали, на нашу патріотичну відозву ніякої відповіди не дали, тоді далиб тим дуже сумне свідоцтво душевної слабости і недбальства. Та ми в те не віримо, бо наш нарід підесе свій могучий голос і зі всіх сторін відозвуться Українці і скажуть: Нам треба Народного Українського Союза", нам треба пізнатися і про свою біду порадитися, нам треба триматися купи, нам треба спільними силами працювати над поліпшенням нашої долі в далекій чужині, щоб ми марно не пропали.

(„Свобода", 1. листопада 1893 р.).

ЩО НАС ГУБИТЬ?

В попереднім числі ми подали гадку заснованя „Народного Українського Союза", котрого потреба дається відчути з кождим днем чимраз то більше. На наш піднесений голос в народній справі відозвалося много добрих, здорово думаючих Українців, з похвалами для нашої думки, ідеї. Но ми не хочемо перестати на похвалах, але наш діло саме майстра хвалить: ми не хочемо, щоби наша гадка зістала мертвою буквою на папері, але щоби наші слова перемінилися в діло, котреб принесло честь і славу та добробут українському народови американському. Ми вже наперед знаємо, що будемо мати багато трудностий і перепон в перепровадженню нашої ідеї і спасенного діла. Та від коли світ світом, завжди були, є і будуть два елементи, собі цілком противні: добро й зло.

Тому днесь постановили ми поговорити з нашими поважаними читачами „Свободи" про те, що нас губить, то є, відкинути на бік ті перешкоди, які стоять на заваді нашій добрій ідеї для українського народа.

Першою перешкодою є самолюбство поодиноких наших людей, котрі кажуть: „Ех, на що мені якихсь там союзів! Я тут прийшов заробити собі пару центів, тай назад вертаю ся до свого краю, до свого села".

Така мова, така бесіда є дурна й нерозважна, бо противна заповіди Христа Спасителя, котрий перший заложив всесвітний союз братньої любови і помочі тут на землі, котрий перший сказав, що всі ми діти одного небесного Отця, котрого маємо любити від серця, від всеї душі, а ближнього свого як себе самого.

Отже такою мовою, чоловік у своїй самолюбстві, чоловік у своїй глупоті топче ногами саяту заповідь Розпятого. Такий чоловік не видить нікого і не бачить ніного, тільки самого себе і про своє добро дбає, а судьба інших його собратів, краянів, йому байдужна. Його нічого не обходить, що стільки нещасливих Українців лежать без роботи хорі в обдертій шанді, де нема кому і ложки води подати, щоб смаглявії від горячки уста закропити. Його це не обходить, що там бідна вдова, котрої мужа в фабриці чи в майнах забило, ходить з плейзу на плейз за жебраним хлібом. Його теж ніщо не обходить, що діточки в напів розваленій шанді між горами опухлі з голоду обступили бідну мамудовицю, вмираючу з нужди, котра заплаканими очима в останнє благословить своїх діточок, котрі по її смерти розійдуться як мишенята поміж чужих людей, котрі добра не навчать, „Отченашу" не покажуть.

Такий чоловік стаєсь гадюкою, без серця, виродком, ворогом всього доброго, і своєю дурною діявольскою мовою гіршить інших і силоміць хоче замкнути двері „Народного Українського Союза", щоб не подати помочі калікам, слабим, щоб не подати парусот долярів бідній вдові, щоб не обтерти гірких сліз обдертим голодним діточкам-сиротам — він тільки хоче для себе заробити пару центів, а другому помогти він не хоче. Такого чоловіка Бог не полюбить, його праця пропаде марно, його труди, його мозолі не будуть благословенні, його грошем поділяться чужі, а він сам закінчить своє нуждене бідолашне життя на клапті гнилої соломи.

Читачу! Стань трохи і застановися, чи нема таких людей, що так думають і так говорять?

Другою перепоною і перешкодою є вимівка: „Мені–тут нічого не треба, бо я невадовго пойду до краю".

Легко устами сказати, але чи воно так станеться, як чоловік собі гадає? Без Бога ані до порога — каже українська приповідка, а щож допера гадати про далеку дорогу через широке бурливе море? Скільки то вже людей нераз покупили шифкарти і мали сідати завтра рано на корабель і не дочекались сісти, а їх тіло спочило в ледяній баклі ундертейкера, а люди мусіли збирати колекту, щоб поховати, бо небіщик не лишив ані цента при собі, тільки все наперед висилаб до краю, а собі залишив тільки пару центів. В Божих руках наше життя і смерть. Ми не знаємо, коли невмолима смерть перетне нитку нашого життя своїми ножицями. Тому треба оглядатися на задні колеса, треба бути забезпеченим, щоб на випадок була поміч, а ту поміч може дати тільки „Народний Український Союз", котрого вартости нерозважний чоловік не розуміє.

Третою перешкодою є наша ославлена укр. байдужність, непорадність, недбалість, цілковита, сліпа, нерозумна надія на Боже провидіння. „Ех, нащо нам якихсь там братств „Союза", я уже третий раз в Америці та якось жию і жадних сосайдів не потребую, най буде як бувало", — і що казати такому чоловікови?

Чому він не робить, як бувало, коли бралося два патики, які треба було терти пів дня один до другого, поки не запаляться і мати огонь, а іде за цента купити собі сірників і вигідно запалить в мінуті, як йому захочеться?

На бік, на бік дурні, глупі слова, а берімся до мудрого й хосенного діла!

Ми діти поступового віку, ступаймо наперед, доробляймо те, що переспали. Як наші браття в старім краю боряться зі всякого рода ворогами, щоби украинському народови ліпше жилося на божім світі, нам в Америці дорога до щастя і добробуту гладка і проста. Нам ні право, ні жандарм, ні пан не заказують обєднуватися і так заложити „Народний Український Союз", котрий принесе багато добра для нас і наших потомків тут на вільній землі.

Братя! На бік всякі перепони. Добра охота, залізна воля все переможуть.

(„Свобода" з 15. листопада 1893 р.).

СМЕРТЬ СОЮЗОВЦЯ.

Іван Барна

Член „Українського Народного Союза" і член шамокінського братства, зістав вбитий в майнах в Шамокін, Па., дня 10-го цього місяця.

Покійний оставив жінку і діти. Похорон відбувся дня 13 ц. м.

„Союз" виплатив негайно нещасній вдові 400 долярів посмертного.

Земля Тобі пером, брате, мученику праці. Хай Господь прийме душу Твою до небесного „Союза" праведних.

ВІЧНАЯ ПАМЯТЬ!

Похорон, який мав Покійний Союзовець, Іван Барна, був дуже величавий і кождий, хто був свідком сумного похоронного обряду, сказав: справді „память праведного з похвалами".

В печальнім поході на цвинтар ішла українська музика, пригравоючи прогребовий марш. За музикою український хор, за домовиною ступало шамокінське братство з 213 членами, а позаду численний нарід.

Прощай, брате, Союзнику,
В далеку дорогу.
Діти кинув сиротами
І нещасну вдову!
Та спокійний будь ти духом,
Рідня не загине!
Ти за життя постарався
Про хліб для родини —
Во „Союзі" і во братстві
Ти платив даннину,
Щоб спомога твоїм була
У чорну годину.
Над твоєю могилою
Сумують всі браття,
Що смерть люта тебе взяла
Во свої обняття.
Похоронна пісня несесь,
Серце розриває —
В нову майну, Союзнику,
Гробар тя спускає.
Ой не вийдеш з неі скоро,
До дому не вернеш,
Під землею землю копав,
В землю ся обернеш!
Во останнє прощай, брате,
Во вічну дорогу!
І за розвій тут „Союза"
Молись в небі Богу.

Гр. Гр.

(„Свобода" з 19 вересня 1894 р.).

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

МІТІНГИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

МАЙНЕРСВІЛ, ПА. Бр. св. О. Николая, від. 78, повідомляє, що річний мітінг відбудеться 25. лютого, зараз по Сл. Божій, в гали церковній. Проситься всіх членів прибути на цей мітінг, бо є важні справи до полагодження. Не явившийся член заплатить кару 50 ц., а урядник 1 дол. — Іван Стерник, секр.

ШІКАГО, ІЛЛ. Бр. св. О. Николая, від. 106, повідомляє своїх місцевих і позамісцевих членів, що мітінг відбудеться 25 лютого, зараз по Сл. Божій, в гали церковній при Оклей і Райс вул. Обовязком є усіх членів прибути на цей мітінг, бо маємо дуже важні справи до полагодження. Упоминаєтся довгуючих членів, щоби вирівнали свої залеглости, не наражуючись на суспендовання. Вписуйте свої діти до У. Н. Союза, бо це є перший наш обовязок для добра наших власних дітей і вас самих. — Микола Гуль, предс.; Іван Дацьків, секр.

ЯК ПОВСТАВ І ЗРОСТАВ БАТЬКО-СОЮЗ

Коли галицькі Українці (головно Лемки) почали приїздити до Америки, то вони застали вже тут багато своїх земляків із Закарпаття, які звали себе угорськими Руснаками або Угрорусинами. Ті угорські Руснаки враз із горсткою галицьких москвофілів (їх лідером був о. Теофан Обушкевич) заснували в 1892 р. організацію під назв. „Соединеніе греко-католическихъ русскихъ Братствъ". Господарили в тій організації угорські священики в товаристві Івана Смита і Юрія Жатковича, що був редактором „Американскаго Русскаго Вѣстника" (органу „Соединенія"). В перших роках існування „Соединенія" належали до нього і братства галицьких Українців (вони звали себе тоді Русинами), як от бр. св. Николая в Шенандоа, Па., (це братство заложив в 1885 р. перший гр.-кат. священик з Галичини, о. Іван Волянський), бр. св. Кирила і Методія в Шамокін, Па., братства з Олифант, Па., Мейфілд, Па. й інші.

У 1893 р. відбулася в Скрентон, Па., конвенція „Соединенія". До шконтруючої комісії, яка мала провірити діловодство цеї організації, належав між іншими парох шамокінської громади, о. Іван Констанкевич. Коли він почав розглядати касові розходи, то знайшов там такі дивні позиції, яких ніяк не міг зрозуміти. Стоять там, наприклад, чорне на білім, такий видаток: „Подорожні кошти члена контрольної комісії з Брадок до Брадок (невеличка місцевість коло Пітсбурга, в Пенсилвенії) 80 долярів". Таких курйозів було там більше, а це свідчило про дуже нечесну господарку робітничим майном. Все те о. Констанкевич зреферував точно перед цілою конвенцією і домагався рішучо вияснення справи та покарання винуватих урядників. Тоді встав один угро-руський духовник і в обороні уряду вшкварив палку промову, в якій пояснив учасникам конвенції, що о. Констанкевич „грінор", бо щойно недавно прибув до Америки, отже не знає і не розуміє, як в Америці ведеться такі діла, які він узявся тут критикувати. „Грінор" о. Констанкевич відповів на це коротко, але досадно: „Гляньте но, отче, крізь отсе вікно. Там, як бачите, стоїть при дорозі стовп: він певно в Америці довше ніж ви, а проте він лише стовп і більш нічого!"

Ціла ця боротьба на конвенції скінчилася повною побідою Руснаків „з угорской страни", а галицькі „грінори" (зелені) не дістали ніякої сатисфакції.

Щож було робити? Галицькі Українці переконалися, що їм не подорозі з угорськими „братами", котрими руководили відчужені від народу мадярони, що дбали лише за свою кишеню.

Парохом української громади в Джерзи Сіти, Н. Дж., був під ту пору о. Григорій Грушка, який попри свої парохіяльні обовязки взявся також редагувати й видавати тижневик „Свободу" для галицьких Українців (Русинів). По згаданій вище конвенції „Соединенія" приїхали до дому о. Грушки о. Констанкевич з Шамокін, Па., о. Обушкевич з Олифант, Па., і о. Амвросій Полянський з Пітсбурга, Па., і відбули нараду, якої одноцушним вислідом було, що Галичанам треба заснувати свою власну запомогову організацію. Начерк статута цеї організації припоручено зладити о. Полянському і вислати тром іншим згаданим священикам до поправки і доповнення. Всі ті чотири священики статут докладно зредагували і веліли о. Грушці видрукувати його. Годиться тут замітити, що два священики, а саме о. Обушкевич і о. Полянський, домагалися, щоби в статуті задержати конечно друге „с" у слові „руский", але редактор „Свободи", друкуючи статут, те непотрібне „с" викинув. Згадані отці мотивували своє домагання тим, що нібито через те друге „с" притягнеться до проєктованої організації і Русинів з угорської сторони.

Зараз по тій нараді чотирох галицьких священиків появилася в 4-тім числі „Свободи" (з 1. листопада 1893 р.) передовиця о. Грушки п. з. „Нам треба народньої організації". Цей автор палко й переконуючо доказує, що „як є потрібна для риби вода, для птаха крила, як спрагненому води, як голодному хліба, як накінець кождому повітря, таксамо і для нас, розсіяних тут Русинів, треба народньої організації, то є такого братства, такого всенародного товариства, до котрого кождий Русин, деб він не був, деб далеко не жив, повинен до цього братства, до цеї великої руської родини, фамілії належати".

Подібні відозви читаємо і в дальших числах „Свободи". Ті відозви та поклики освідомили нашу суспільність, що їй треба заложити свою власну організацію — Руський Народний Союз.

Тимчасом найсвідоміша тоді наша громада в Шамокін, Па., на чолі з о. Констанкевичем і д-ром Сіменовичем, почала приготовлятися пратично до заложення своєї рідної організації. Тамошнє братство св. Кирила і Методія, одно з найбільших у тих часах, виступило з Соединенія, за що потім мало багато клопотів по судах, а рівночасно Тимчасовий Комітет розіслав відозву, якою скликав перші збори на день 22-го лютого 1894 р. до Шамокін, Па.

На тих перших зборах головував о. Пеленський, а секретарював д-р Сіменович. До провізоричного уряду ввійшли: Теодосій Талпаш, з Шамокін, Па., предс.; Михайло Євчак з Вілкс Баре, Па., заст. предс.; о. Іван Констанкевич з Шамокін, Па., секр.; Іван Глова з Ексельзіор (присілок біля Шамокін), кас. Радні: Яків Даньковський з Джерзи Сіти, Н. Дж., Михайло Гальковнч і Михайло Гадзима з Монт Кармел, Па., Іван Гординшинський і Алексій Шлянта з Мейфілд, Па., Семен Федоровський і Юрій Хиляк з Олифант, Па., Михайло Ослицький з Пітсбург, Па., і Дмитро Зиновяк з Сентраліі, Па. Контрольна комісія: о. Гаврил Гулович з Фріленд, Па., о. Григорій Грушка з Джерзи Сіти, Н. Дж., і о. протоєрей Алексій Товт з Вілкс Баре, Па. Заст. контр. комісії: о. Теофан Обушкевич.

Цей провізоричний уряд мав сповняти свої обовязки до 1-шої конвенції, яку назначено в Шамокін на день 30. травня 1894 р. Кождий член, без уваги на вік, мав платити 50 ц. вступного і 50 ц. місячної вкладки. Кожде братство, яке належало до Союза, було обовязане заложити в себе читальню; усім тим читальням о. Грушка зобовязався посилати безплатно „Свободу".

Перші братства, які треба вважати членами основними, були отсі: 1) Бр. св. Кирила і Методія в Шамокін, Па., (заложене 1887 р.), 2) Бр. св. Димитрія в Мт. Кармел, Па., (зал. 1891 р.), 3) Бр. св. Івана Хрестителя в Олифант, Па., (зал. 1886 р.), 4) Бр. св. Николая в Шенандоа, Па., (зал. 1885 р.), 5) Бр. св. Кирила і Методія в Мейфілд, Па., (зал. 1884 р.), 6) Бр. св. Николая в Ст. Клер, Па., (зал. 1893 р.), 7) Бр. св. Николая в Сентраліі, Па., (зал. 1894 р.), 8) Бр. св. Михаїла в Елмайра, Н. Й., 9) Бр. св. Петра і Павла в Джерзи Сіти, Н. Дж., (зал. 1889 р.), 10) Бр. Пресв. Діви у Вілкс Баре, Па.

Тут, для пояснення тодішніх обставин серед нашого народу в Америці, я позволю собі навести отсі уступи з „Короткого начерку історії розвою Руського Народного Союза", який написав о. Нестор Дмитрів*).

„Заки поїдемо на І. Головну Конвенцію до Шамокін, Па., хочу пояснити теперішним членам „Союза", яким способом у початках існування нашої організації знайшилися в її уряді заступники всіх можливих партій і ісповідань. Здивуєтесь неодин, як вичитає імена: о. Товт — православний, оо. Обушкевич і Полянський — московфіли, о. Констанкевич і д-р Сіменович — Українці.

„Організуючи „Союз", мали ті патріоти на увазі першу задачу, а це забезпечення робітника на випадок каліцтва і смерти. Питання національного не може було ставити в програму, бо — як кажуть — хліб це перша й важніша річ від повші, а зрештою під той час були іміґранти майже виключно Лемки, отже елемент на точці національної свідомости темний. Для Лемка в тих часах обряд був синонімом народности. Основники „Союза" руководилися чисто гуманними цілями, хоч, як пізніше показалося, то і о. Товт і москвофіли були нещирі — що буде й доказом їх виступлення з „Союза".

Заповіджена 1-ша конвенція новозаложеної організації відбулася величаво. Службу Божу правив о. Констанкевич, проповідь виголосив о. Грушка, співав хор шамокінський і олифантський під проводом о. Обушкевича. По богослуженні около 150 осіб засіли в салі місцевої руської крамниці до спільного обіду зі співами і тоастами. Конвенційні наради розпочалися в 3-тій годині зполудня. Крім 17 делеґатів були ще окремі члени. Головою конвенції був о. Обушкевич, а секретарювали: д-р Вол. Сіменович і Д. Пирч. Секретар о. Констанкевич здав відповідний звіт, після чого відбулися ріжні дебати. Ухвалено три поправки до статута і вибрано новий уряд: Т. Талпаш, предс.; М. Євчак, заст. предс.; о. І. Констанкевич, секр.; І. Глова, кас. Крім екзекутивного комітету вибрано 6 радних, 5 заст. радних, контрольну комісію (4 члени) і 1 заст. контр. комісії. Зібрані делеґати подякували о. Грушці за ревне підпирання справ „Союза" й ухвалили одноголосно, щоби „Свобода" була органом „Союза". На честь делеґатів „Союза" відбувся в Колумбія Галі вечерок із вступним словом о. Констанкевича. Хорами управляли о. Обушкевич і д-р Сіменович. Публики було дуже багато. Крім Русинів були Поляки, Литовці і багато Американців. На балі танцювали коломийку, до якої ставало понад 60 пар.

З кінцем грудня 1894 р. мав Союз 505 членів, а з них 66 викреслено за те, що три місяці не заплатили своїх вкладок. Готівка в касі — $135.53.

Друга конвенція Союза відбулася 30. травня 1895 р. в Олифанті. У звіті з цеї конвенції (ч. 17 „Свободи" з 5 червня 1895 р.) читаємо між іншим: „Не будемо тут розписуватися подрібно, тільки скажемо, що Русини заявили вельми значно, що руський нарід ще живе і його сила що дня кріпшає, помимо завзятих ворогів, котрі неустанно стараються розбити „Союз", і ту іскру любови до свого рідного, яка ще тліє в серцях нашого робучого люду, цілком придушити. Розвій „Союза" уже запевнений, будучність його світла, побіда й осягнення своєї цілі вже недалеко".

На тій конвенції не явився вже ніодин угорський священик.

З касового звіту довідуємося, що „Свободі", як органови Союза, вилачувано кождого місяця по 30 дол. У розходах є, крім інших, така замітна позиція: Телеграма на загальні збори общества ім. М. Качковського у Львові $8.88.

Нововибраний секретар, о. Дмитрів, поставив був на конвенції внесок, щоб Союз постарався про свій власний часопис; о. Констанкевич пропонував, щоб газету перебрала спілка людей за уділами. В тій справі незабаром по конвенції відбулися збори патріотів у Мт. Кармел, але з уділами нічого не спішився. Скінчилося на тім, що оо. Дмитрів і Констанкевич рішилися самі купити „Свободу" від о. Грушки і перенести її до Шамокін. Таким чином 19-те число „Свободи" вийшло вже в Шамокін, а Союз, як і передтим, платив місячної підмоги $30.

Піврічні загальні збори Союза відбулися 1. січня 1896 р. в Мт. Кармел, Па. Із звіту секретаря довідуємося, що видiл підвищив посмертне з 400 на 500 дол. Число членів Союза від останньої конвенції збільшилося майже вчетверо. На тих зборах велася дебата про конечну потребу „Еміґраційного Дому" і на ту ціль уже зібрано гроші.

Третя конвенція Союза відбулася 2. червня 1896 р. в Мт. Кармел, Па.

Із звіту секретаря довідуємося, що за рік померли 4 члени. Від заложення Союза було 6 випадків смерти, за які виплачено $2,300. Наводимо тут отсі цікаві позиції: олифантські члени вплатили до Союза $478,50 — взяли $500; Монт-кармельці платили $407.50— взяли $500; Мейфілдці вплатили $131 — взяли $500.

„Свобода" з днем 2. липня 1896 р. вже виходить у Мт.

*) Диви: Календар Руського Народного Союза в Америці на рік 1914. Ювилейне видання.

ЗНОВ ОДИН КРОК ВПЕРЕД

Браття Родимці!

Ми тут на чужині, далеко від своїх рідних стріх, далеко від наших любих гір, полонин, наших лугів та піль. Доля щербата загнала нас до Америки за широкий океан, котрий перегородив нас сотками миль від нашої дорогої вітчини. Чи може прийшли ми сюди тому, щоби зобачити світа, щоб нарадувати серце і душу невиданими чудесами природи? Чи тому ми покинули рідний край, свою рідну неньку?

Відповідь на те коротка:

Хліба ради опустили Ви, Браття Українці, свою вітчину, бо хочете видобутися зі свого нудженного положення і зачати жити, як Бог приказав.

Прибуло Вас до Америки, Родимці, велика сила, а і тепер ще прибуває сюди наших земляків споре число. Так отже есть нас тепер тутки сотки тисяч. Заложили ми вже свою власну газету. Чи маємо на тім стати? Чи не видимо на наших сусідах, що нам далі треба робити? Всі народи змагають до поступу, стараються про скріплення своїх сил всілякими дорогами, які ведуть до тої цїли. Які то дороги, то знаємо і ми. І ми вибрали одну з тих доріг, заложили вже минулого року газету „Свобода". Другою дорогою, на котру, Родимці, ми вже вступили, є: заложення „Народного Українського Союза". Які великі користи принесли „Союзи" іншим чужим народностям, то знаємо самі добре, бо маємо живі приклади на наших браттях: Чехах, Словаках і Поляках, як вони розвинули силу народного духа, а той розвиток сил мають ті народи завдячувати заложенням у себе „Союзів".

Чим ми, Українці, не повинні соромитися за наше недбальство? Але каже наша пословиця: „Ліпше пізно, як нікоти". Тож, хоч як ми спізнилися, треба нам тепер, Родимці, взятися до діла, до роботи, і то з усею силою і енерґією, щоби надолужити втрачений час.

Заложення такого „Народного Українського Союза" дає нам змогу створити силу і збудувати твердиню проти біди і всяких ворожих напастей.

Ми прилюдно заявляємо перед Богом і людьми, перед своїми і чужими, що не відступимо ні на один крок від зачатого діла! Но за помічю Бога і Преч. Діви Марії підемо сміло по тернистій дорозі і, хоч з покровавленими від труду руками, будемо усувати з дороги кождий, хочби і найбільший камінь преткновенія.

Памятаючи на правду, що світ належить до сильних і відважних, одушевлені ідеєю і святістю побіди нашої справи, кличемо до Вас: Сміло вперед, мужайтеся і громадьтеся! Один за другого постійте, один другого піддержуйте, слабодухів кріпіть, малосвідомих научайте! Памятайте, що спільна є в нас біда, спільні вяжуть нас справи, і одно нас болить і одно нам докучає.

Орґанізуйтеся! На кождім плейзі, хочби там була тільки маленька горстка Українців, лучіться разом! Ото дивіться: Не минуло пару день, відколи розіслали ми всім Вам, Родимці, добре знану „Відозву", а вже зі всіх сторін одержуємо щоденно письма з признанням, заосмотрені сотками підписів. Тож не тратьте часу. З „Відозви" вже знаєте, Браття Українці, що належить зголошуватися до Головного Комітету з приступленням до „Народного Українського Союза". Вписуйтеся поодиноко, а й цілі братства хай вписуються. Чим більше буде членів, тим ліпше. А ганьбою булоб се для кождого, хтоб не вписався. Пораз останній взиваємо Вас, а Ви прийміть наші слова живчливо й привітно, а Бог поблагословить наші труди для спільного добра українського народа. Але рука в руку возьмімся до спільного народного діла, за яке будуче покоління вспімне про нас колись добрим словом.

(„Свобода" з дня 15 лютого 1894 р.).

Мусій Степанчук.

ПІОНІРАМ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА.

(в 40-літній ювилей Укр. Народного Союза)

Як ви рідний край свій батьківський кидали
Й за море, в далеку дорогу збирались:
Прощали вас доли, ліси й темні бори,
Яри і підгіря, рівнини і гори,
І ниви тужливі у мряці сіріли
І ріки вам пісню прощальну шуміли.
Хаток рідних стріхи до вас прихилялись,
Маленькі віконця зпід стріх виглядали:
Прощальну шептали вони вам мову
І щастя бажали в далеку дорогу,
А батько і ненька під тими хатками
Вас благословляли старими руками.
Вони вас просили, у сльозах молили,
Щоб ви на чужині по божому жили:
Щоб ви не упали у блуд, у погорду,
Щоб не відцурались краю і народу.

Ви чули ту мову, ці рідниї звуки,
І серце в вас рвалось із болю і муки;
Та доля лукава вас гнала в чужину
Шукати полекші собі і родині.

Пішли ви... Все зникло: хатки і садочки,
І рідниї гори, долини, горбочки,
Лиш мова прощальна в ухах все дзвеніла,
Що в праці в чужині життя рідне гріла.

І вас не лякали ні „майни", ні „шапи",
Ні гучні фабричні залізні варстати,
Ні блиски модерних міст, ні хмародери —
На новий, чужий шлях вони вас не звели.
Бо звуки землиці, батьків заповіти
Ви в серцях пестили немов самоцвіти,
І ви не стидались ні слова, ні чину,
А вірно любили свій рід й Україну.
Ви разом збирались, як рідниї діти,
Щоб заповіт Неньки своєї сповнити;
І в доказ любови діло ви вказали:
Союз Український ви тут заснували.
І, як Запороже, коші наші давні,
Цвитуть тут Союза відділи преславні.
Де серце вкраїнське одно тільки бється,
Там слава Союза голосно несеться:
Прапор синьо-жовтий над Союзом має
І Неньки Вкраїни славу зберігає.

ЗАСНУВАННЯ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА

—o—

СОВЕРШИСЯ.

Дня 22 лютого 1894 року, того самого дня, в котрім ціла Америка обходила річницю уродин славного Вашинґтона, неустрашимого борця за свободу і права людства, о девятій годині зрана зійшлися українські священики, делеґати українських братств, і патріоти Українці зі всіх сторін до української церкви в Шамокін, Па., благати Господа Бога, щоб допоміг щасливо начати так важне діло, діло основання „Українського Народного Союза".

Божественну літурґію за призвання помочі св. Духа відправив о. Теофан Обушкевич, український священик з Олифанту, підчас якої співав чудесно шамокінський український хор під проводом д-ра Сіменовича, невтомимого труженника для добра американської України. Не одному покотилася з очей сльоза радости на звук душу проймаючого співу. Хто міг сподіватися пару літ тому назад, щоби Українець, що втік з обнять біди, нужди і невільничого гнету — розвинув так скоро віками придушену силу українського духа? Хтоб відгадав, що під полатаною сірачиною або гунькою ховається благородна душа, спосібна до всього доброго, гарного й хосенного, як вільна з оков гнету і рабства?

І о диво — трупи встали
І очи розкрили!

І на вільній землі українська гармонійна пісня лунає на славу во вишніх Богу!

В гарно прибраній українській галі, по відспіванню всіми присутніми „Царю небесний", о. Полянський з Пітсбурґа забрав голос і в красноречивій своїй промові пояснив цїли „Українського Народного Союза" і те добро, яке український нарід в Америці буде з нього мати.

Потім приступлено до вибору всіх урядників „Українського Народного Союза", котрий так випав:

Урядники Союза:

Теодозій Талпаш, предсідатель зі Шамокін, Па.

Михайло Євчак, заступник, з Вилкс-Бері, Па.

о. Іван Констанкевич, секретар, з Шамокін, Па.

Іван Ґлова, касієр, з Екселзіор, Па.

Радні:

Яків Даньковський з Джерзі Сіти, Н. Дж.; Михайло Галькович, Онуфрій Мурдза, Михайло Адзима з Монт Кармел, Па.; Іван Гордишинський, Асемань Федоровський і Юрко Хиляк з Олифант, Па.; Михайлексій Шлянта з Мейфилд, Па.; ло Ослицький з Пітсбурґ, Па.; Дмитро Зеновяк з Сентралія, Па.

Контрольна комісія:

о. Гаврїил Гулович з Фриленд, Па.; о. Григорій Грушка, редактор „Свободи" і український священик з Джерзі Сіти, та протоерей о. Алексій Товт з Вілкс Бері, Па., а о. Теофан Обушкевич, заступник контрольної комісії.

Вище вибрані урядники будуть сповняти свій уряд до наступного „Головного Зібрання", яке відбудеться 30 травня 1894 р. ще на цей раз у Шамокін, Па., де або потвердиться тих самих, або виберется нових урядників. Коли прийшла мова про читальні, які має закладати кожде належаче до „Українського Народного Союза" братство, о. протоерей Товт, з правдивою українською щедрістю, піднявся на свій власний кошт спровадити дві тисячі книжочок для читалень, а о. Грушка обіцяв посилати даром ґазету „Свободу" до кождої української читальні в Америці. Славно!

Отцю Полянському честь, слава за його мудре і тактовне перепровадження вибору урядників „Українського Народного Союза". Печатка „Українського Народного Союза" буде така: Отверта книга і трираменний хрест, а вище простягаються дві руки в братнім устиску. Довкола того знамени є напис по анґлійськи і українськи. Які мають бути відзнаки членів „У. Н. С.", це буде полагоджене на наступнім головнім зібранню. Кождий член Союза дістане гарну грамоту і статут.

Статути будуть поміщені і обяснені в „Свободі".

А тепер, дорогі браття, коли вже зібралося нас дуже велике число і заложено „Союз", вступайте до нього громадно, бо це іде тільки про Ваше добро й про Вашу користь. Ви, котрих досі Україна-мати оплакувала як пропавших, дайте пізнати світови, що Ви живі, що тут в Америці бє українське народне життя живою струєю! Зроблено великий крок. Український Народний Союз уже заложений. Український нарід воскрес із мертвих в Америці.

І о диво — трупи встали —
І очи розкрили!
І брат з братом обнялися
І проговорили — слово тихої любови!

Нуже, браття, до діла!

(„Свобода" з 1 березня 1894 р.).

Мусій Степанчук.

В 40-ЛІТНІЙ ЮВИЛЕЙ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА.

—o—

Не смутися, Україно, Ненько мила,
Що чужина діток Твоїх потопила!
Не звелися добрі діти, не пропали,
Свого роду на поругу не віддали.

Не сумуйте, ви подільськії рівнини,
Не журіться, ви Карпати й полонини!
Хоч за морем ваші діти проживають,
Добру славу України зберігають.

Бойки, Лемки і Гуцули й Подоляни,
Наддніпрянці, Буковинці й Підгіряни:
На землі американській всі зібрались,
В Український Союз Народний зєднались.

В нас немає тут ріжниці і розколу;
Братів наших гнобить ворог всіх посполу;
Ми двигнімо стяг Соборної Вкраїни
Тут, на землях Вашинґтонської країни!

Нехай ворог наш собі запамятає,
Що не легко Україну поконає;
Дух козацький, що жиє над Дніпром й Доном,
Днесь жиє і тут за морем, над Гудсоном.

І де тільки в світі будемо ми жити,
Кров козацька буде всюди у нас плисти:
Чи то в Київі, у Львові, чи в чужині, —
Ми будемо все служити Україні.

***

Не смутися, Україно, Ненько мила!
Ще недоля діток Твоїх не убила!
Сорок-літня щира праця у Союзі
Сорок тисяч дітей має на услузі.

ПІЗНАЛИСЯ.

У. Н. СОЮЗ І РОБІТНИКИ.

Тому, щоби ви, робітники, могли жити на божім світі й за вашу тяжку працю добре жити, треба вам взятися до купи, і оттак радити спільними силами над нужденним положенням робітничої кляси в нинішних часах. Щоб можна осягнути ту ціль, треба бути насамперед вписаним до „Союза" і забезпечити своїх дітей і жінку, щоб мати по вашій смерти яку запомогу. Далі конче треба, щоб робітник був просвічений, щоб знав, який лад на світі, як собі помагати, як добиватися своїх робітничих прав, де кривда, хто робітника кривдить і чому робітнича платня не є відповідна до тяжкої праці робучих рук. Того всього робітник в салуні не дізнається, бо на те треба читальні, де булиб газети, книжочки і де відбувалися би відчити, провадилися розумні розмови і т. п.

Правда, на те треба і пару центів видати, алеж і не жаль, бо це ходить про власне добро. Так маєте робити і так маєте поступати, щоб вам ліпше жилося, та щоб ви не сварилися за те, чого не розумієте і через баламуту одиниць волочитесь по кортах. Любіться як браття, лишіть всякі сварки, а беріться до науки. Самі знаєте, як легко сьогодні можна звести темних і до біди припровадити.

Горніться до „Союза", закладайте школи і читальні, познакомлюйтеся зі справою відносин праці до капіталу. Шукайте спасення душі в сповненню законів божих, а долю свою поліпшайте розумом, бо на це вам Бог його дав. Люди, котрі святощами торгують і правду за кводра міняють, котрим церква служить за бизнесовий стор, таких хай український нарід оминає і хай не зважає на назву, під якою входять ті баламути в село. В їх торбині знаходяться ось які науки: „Бери, але не дай", „Ошукай, але відважно". Чи то Українець, чи Мадяр, для них „то всьо одно", бо від кождого доляр любий.

(„Свобода" з 13 квітня 1894 р.).

Кармел, де мешкав редактор, о. Дмитрів.

Піврічне засідання Союза відбулося 29. грудня 1896 р. в Мт. Кармел.

Четверта конвенція Союза відбулася 8. червня 1897 р. в Мейфілд, Па. Було 15 делеґатів. Число членів збільшилося за рік з 587 на 1,019, не зважаючи на ворожу аґітацію зі сторони мадяронів з „Соединенія" і московських аґентів. В касі було $2,540.88, а разом з маєтком Союз представляв вартість $3,314.18. Залізного фонду з добровільних датків було вже $1,097.99. Ухвалено виплачувати „Свободі" по 50 дол. місячно.

Піврічні збори Союза відбулися 11. січня 1898 р. в Олифанті.

Пята конвенція Союза відбулася 7. і 8. червня 1898 р. в Шенандоа, Па. На ній крім 8 урядників були 24 делеґати. За рік до Союза приступили 574 нові члени. Готівка в касі $5,688.57. Передискутовано параґраф за параґрафом цілий статут. Ухвалено приймати діти від 1 року життя, а виплачувати по них посмертне по 30 днях. Піднесено посмертне з 500 на 600 дол. Хто не може платити місячно по 50 ц., може записатися на половину посмертного. Предсідник, секретар і касієр складають бонди. Конвенції мають відбуватися що два роки, а засідання виділу що року.

Річне засідання Союза відбулося 13 червня 1899 р. в Ленсфорд, Па. Союз мав тоді 2,057 членів: 1,665 дорослих на ціле посмертне (між ними 40 жінок), 38 дорослих на половину посмертного (між ними 16 жінок) і 354 дітей (між ними 162 дівчат). В касі було $6,887.08 (в тім залізний фонд $1,847.97). Посмертного в тім році виплачено $5,483.50, запомоги $750, „Свободі" $600. Конвенційні видатки в Шенандоа $465.91. Платня секретаря $200 річно (до того часу всі секретарі, а було їх 4, самі священики, працювали задармо). Ухвалено аґентам Союза 5%.

Шеста конвенція Союза відбулася 12, 13 і 14 червня 1900 р. в Пітсбурґу. Були на ній 64 делеґати. Із звітів секр. о. Бончевського і касієра Котанчика зібрані довідалися, що Союз числить 3,100 членів, а в касі є $10,184.40. Важніші ухвали: кождий відділ може висилати на конвенцію тільки одного делеґата з 1—3 голосів (відповідно до числа членів); вступне: від 16 до 25 літ 50 ц., від 25 до 35 літ $1.00, від 35 до 45 літ $1.50; кождий член платить місячну вкладку 70 ц.; коли жінка належить до Союза, а її чоловік ні, то вона по його смерти дістане $300; назву Р. Н. Союз змінено по анґлійськи "Little Russian National Union" (дотепер було: "Russian National Union").

Число 28 „Свободи" з 1, серпня 1900 р. і дальші вийшло в Олифанті, де мешкав її редактор, о. Ардан.

Сема конвенція Союза відбулася 18—21. червня 1902 р. в Джерзи Сіти, Н. Дж.

В 24 ч. „Свободи" (з 12 червня 1902 р.) знаходимо редакційні „Уваги", з яких наводимо останню: „На конвенцію Союза, як зачувати, зїдуться цього року чимало москвофільських хрунів, котрі хотілиб захопити Союз у свої руки, а коли їм це не вдасться, то його розбити. В тій цїли вони збирають усі свої сили, але терба сподіватися, що чесні делеґати, які прийдуть на конвенцію, не допустять до цього і покажуть зрадникам руського народу та лизунам айриських біскупів, що для таких, як вони, в Союзі місця нема".

На ту конвенцію прибули 31 делеґатів, які репрезентували 27 місцевостей (31 відділів) і розпоряджали 57 голосами. Урядників було 14 і 3 наші священики, члени Союза з правом голосу.

На „перший огонь" пішла справа В. Гладика, що був тоді редактором кацапської „Правди". Він був приявний у конвенційній салі (під церквою) і делеґати дали йому слово, щоби він оправдався з усіх тих наклепів, які ширив публично проти Союза, або щоби дав якісь конкретні докази на свої твердження. Гладик заявив, що він оправдуватись перед конвенцією Союза не буде, а докази міг би хіба представити в суді. Тоді делеґати рішили, що Гладик має винестися з салі — що й сталося.

На тій конвенції витрачено найбільше часу на боротьбу з москвофільськими прислужниками, але побідниками вийшли „радикали" (так наших свідомих людей прозвали кацапи). Це була перша конвенція Союза, на якій відділилося „зерно від полови" і Союзовці станули виразно на народнім ґрунті.

Переведено дуже багато нових ухвал. Між іншим постановлено, що кождий дорослий член, який платить на ціле посмертне, мусить примусово побирати „Свободу", а головна каса платить „Свободі" за кождого такого члена по 10 цнт. місячно. Конвенція підвищила секретареви місячну платню на $50, а касієрови згодилася платити $100 річно.

На більшу увагу заслугує восьма (ювилейна) конвенція Союза, яка відбулася в днях 30 і 31 травня та 1 і 2. червня 1904 р. в Шамокін, Па.

Число 21 „Свободи" (з 26 травня 1904 р.) має на заголовку напис: „Ювилейне число", а під гарною ілюстрацією (на ширину цілої сторони) знаходяться отсі слова: „На памятку десять-літньої річниці заложення Русько-Народного Союза і часопису „Свобода". Це число вийшло на ліпшім папері й обіймає 20 сторін друку. Зміст його дуже гарний і ріжнородний, прикрашений 37 фотоґрафіями.

Про відсвяткування 10-літнього ювилею Союза знаходимо два дуже гарні звідомлення в 23 ч. „Свободи" (з 9. червня 1904 р.): одно п. з. „Торжественний похід і посвячення прапорів у часі ювилейної конвенції Н. Н. Союза в Шамокін", а друге п. з. „Ювилейний концерт на конвенції в Шамокін". Не менше гарна стаття про всі ювилейні торжества знаходиться в 25 ч. „Свободи" (з 23. червня 1904 р.) п. з. „Враження з ювилейної конвенції Р. Н. Союза". В одній з тих статей написано між іншим таке: „Силу Союза і силу Русинів бачили ми на торжественнім поході на конвенції в Шамокін. Кождому, хто видів ту параду, росло серце і кождий гордий був з того, що він є Русином, бо такого свята Русини в Америці ще не мали".

В конвенційних нарадах брали участь відпоручники 50 відділів з 47 місцевостей, що розпоряджали 80 голосами. Крім делеґатів були 13 урядників і 8 священиків з правом голосування. Число членів з днем 15. травня 1904 р. виносило 5,857, а в касі було готівки $16,485.44 і $1,507.90 на позичках. Конвенція перевела 51 ухвал. Важніші з них: Всі дорослі члени один раз на рік (у грудні) платять на залізний фонд по 25 ц.; перед кождою конвенцією всі дорослі члени обовязані заплатити по 25 ц. на конвенційні видатки; для заснування нового відділу потрібно найменше 10 членів; на конвенції можуть бути присутні і мають право голосування тільки делеґати і всі головні урядники; ухвалено головному предсідникови місячну платню $10, гол. секретареви $70, гол. касієрови $25; якби в Союзі наступила велика смертність, то головний уряд має право зарядити розмет.

Девята конвенція Союза відбулася 25—28. червня 1906 р. в Скрентон, Па. Майже всі делеґати, які брали участь у тій конвенції, були люди розумні, серіозні, що прийшли на конвенцію не для своїх особистих цілей або баламут, але тому, щоби найліпше, по свому розумінню, причинитися до розвою своєї орґанізації. Головував на тій конвенції незабутній о. Стефанович, що вивязався зі своєї задачі якнайкраще. Та конвенція була замітна ще й тим, що відбулася дуже скромно, без непотрібних, а коштовних парад, музик, обідів, балів і т. п. Делеґати й урядники Союза вважали, що ліпше час і гроші, витрачені на такі витребеньки, вжити для добра Союза, ніж на пусту формалістику і малпування інших.

Важніші ухвали: замісць дотеперішньої сталої місячної вкладки по 70 центів ухвалено розмет; посмертне Союза піднесено з 600, зглядно з 900, на 1,000 долярів (бідніші могли записуватись на половину посмертного); утворено постійний народній фонд, фонд бідних і фонд резервовий; головному секретареви додано помічника з офіціяльною назою „писар" (цього „писаря" перетворено згодом в „рекордового секретаря"); на Боєвий Фонд у Галичині ухвалено $100; за офіційний правопис „Свободи" і Союза принято однодушно правопис фонетичний; створено новий уряд: духовного отця Союза (таким першим духовним отцем Союза був о. Макар); покровителем Союза має бути св. Володимир; на внесення референта пресової комісії, о. Струтинського, ухвалено, що напрям будучого органу Союза має бути українсько-народній з тоном острим радикальним і мається більше писати про наші справи національні; писареви (рекордовому секретареви) ухвалено $50 місячної платні (інші платні урядники згодилися на дотеперішню платню).

Десята конвенція Союза відбулася 7—10. липня 1908 р. в Филаделфії, Па. По богослуженню удалися делеґати й урядники до конвенційної салі, де предсідник Союза, К. Кирчів, вручив в імени цілої орґанізації запрошеному на це засідання епископови Ортинському грамоту почесного члена. По скінченню цього святочного засідання відбувся спільний обід, у якім взяли участь усі члени конвенції і владика.

Делеґатів на цю конвенцію явилося 121 (між ними три делеґатки) і 15 урядників. Разом 136 осіб з 206 голосами. Стан каси Союза з днем 31 квітня 1908 р. $46,071.26 (в тім сирітського фонду $21,017.50). Членів по кінець червня 1908 р. було: 8,129 на ціле посмертне, 804 на половину послертного і 1,333 дітей — разом 10,266.

Конвенція припоручила тростісам Союза покликати знавців друкарської штуки і разом з ними оцінити вартість друкарні „Свободи", що була під той час у посіданню The Ruthenian Publishing & Exchange Co., та відповідно до тої оцінки купити цю друкарню на власність Союза (директором друкарні вибрано о. Понятишина, а управителем Кирчова).

На засіданню екзекутивного комітету 21 липня 1908 р. отаксовано при помочі двох фахових друкарських знавців увесь маєток „Свободи" і куплено цю друкарню на власність Союза за $16,855.

Одинацята конвенція Союза відбулася 20—23 вересня 1910 р. в Клівленд, Огайо. На чотиродневних нарадах був присутний покровитель і почесний член Союза: Їх Преосв. С. С. Ортинський, котрий рівночасно був і звичайним делеґатом 239 відділу (Филаделфія). Крім 19 головних урядників явилися 202 делеґати (між ними 6 делеґаток) з 306 голосами. Ухвалено дуже багато поправок до статута (цю справу реферував еп. Ортинський яко голова статут. комісії). Важніші з них отсі: 218 голосами (голосовано поіменно) проти 69 змінено назву орґанізації на: Греко-католицький руський Союз в Америці (ця ухвала не увійшла в життя тому, що не було формального внесення, щоби змінити відповідну точку в самім чартері орґанізації); духовний отець Союза має перестерігати цього, щоби кождий член відправив великодну сповідь; делеґатом на конвенцію Союза може бути лише Русин грекокатолик.

Дванацята конвенція Союза відбулася 9—14 вересня 1912 р. у Вілкс Баре, Па. На наради прибули 20 гол. урядників і 229 делеґатів (між ними 15 делеґатів) з 328 голосами. На тій конвенції вибрано 7-членовий комітет, названий „Просвітною комісією" — до ширення освіти на американській Україні, головно між членами Союза.

Тринацята конвенція Союза відбулася 7—12 вересня 1914 р. в Бофало, Н. Й. Це була епохальна конвенція, бо на ній переведено основну реорґанізацію Союза. Названо його „Український Народний Союз" і ухвалено, що кождий член буде платити свої вкладки відповідно до свого віку, все однакову квоту — аж до смерти. Така „радикальна" зміна потрясла основами нашої орґанізації, але зате Український Народний Союз (з тими членами, які в нім осталися) станув на кріпких підвалинах і почав зростати в повагу та силу.

Осип Стеткевич.

ДРУГИЙ З'ЇЗД ДЕЛЕҐАТІВ У. Н. СОЮЗА В ШАМОКІН, ПА.

(30. мая 1894 р.).

День 30 мая буде памятним не тільки для шамокінських Українців, але і для кождого, хто має щастя називатись Українцем. В той самий день, так званий „Декопейшен Дей", коли по цілій Америці обходилося народне свято в память і честь погибших синів за волю вітчини і їх гроби-могили украшувано зеленими вінками, зійшлися з цілої Америки українські делеґати „Союза" на головне зібрання, щоби і собі тихим, не лукавим словом згадати своїх славних батьків, наложивших чесною головою за нашу свободу і спільно порадитися над нашим народним положенням тут в Америці. Зрана кропив благодатний маєвий дощик, наче Україна-мати плакали слізми радости, видячи, що її діти тут не загинули, але спішать зі всіх сторін зі синьо-жовтою відзнакою на грудях на громадську раду.

О 9-тій годині рано загули шамокінські дзвони, взиваючи всіх до храму божого на молитву перед розпочаттям народного діла. В одній хвилі церква була битком набита, а сотки людей стояли на дворі. Передні місця були заняті священиками і делеґатами „Союза", а подальше місцеве і околичні братства в повній параді. Службу Божу за всякоє прошеніє правив о. крилошанин Констанкевич, місцевий душпастир і відомий американський діяч не тільки в винограді Христовім, але й на полю народнім. По перечитанню св. Євангелія виступив з патріотичною промовою о. Гр. Грушка, видавець і редактор „Свободи". В горячих і патріотичних словах висказав оратор всю вагу тяжкої для народа піднятої праці „Союза", а відзиваючись до делеґатів, сказав:

„В своїх нарадах і ухвалах руководьтеся горячою любовию до українського народа. Хай честь українського народа в Америці буде нам дорожчою від власного життя. Хай добро українських робітників займе в Вашім серцю перше місце по Бозі!"

Отець проповідник осягнув свою ціль. З лиця кождого покотилася благородна сльоза. Підчас св. літурґії співав Шамокінський і Олифантський Хор, разом злучені, в числі 50 осіб.

Я, грішний чоловік, як стояв в той час в українській святій церкві і слухав того співу, тих мельодій, тих голосів, походячих з 50 українських грудей, як жіночих так і чоловічих, гадав, що'я зі св. Павлом знаходжуся аж в третім небі. Підчас св. літурґії много а много людей було в святій сповіди і приступило до „Союза".

По богослуженню удалися священики і делеґати на спільний обід до салі тамошнього українського стору. Саля була красно й святочно прибрана для приняття таких достойних гостей. До спільного братського обіду, щедро приготовленого шамокінськими братами, засіло 150 осіб. При тій гостині веселим розмовам і жартам не було кінця. При тій нагоді перший тоаст на честі „Союза" виголосив о. Грушка, видавець і редактор „Свободи".

В своїй бесіді пригадав він як то трудно зпочатку приходило заложити „Союз" і як тяжко було боротися з ворогами українського діла. Але тепер, за помічю Господа Бога і через сильну і незломну волю Українців-патріотів, начате діло сталося історичним фактом і Український „Союз", заложений на сильних і міцних підвалинах народної любови і патріотизму, стоятиме, буде розвиватися, доки не возьме в свої обійми всіх американських Українців.

По сій бесіді український хор, котрий підчас обіду раз-у-раз розвеселяв своїми співами зібраних гостей, заспівав „Ще не вмерла Україна" і „Щасть нам, Боже".

Описати, змалювати і дати яке таке поняття про ту радість, про те одушевлення, яке в тій вилі відбивалося на лиці кождого присутного, ми не в силі. Тільки скажемо одно: що рясні сльози покотилися з очей всіх і кождий в один голос заговорив: „Присягаю на Бога бути в „Союзі" і старатися для нього придбати нових членів".

По кількох хвилях забрав голос о. протоєрей Товт. Сей український патріот, звернувши увагу делеґатів на важність і далекосяглість того дня, в палких словах висказав надію, що ми тут в Америці як нарід український не загинемо, коли рука в руку будемо в „Союзі" спільними силами працювати над просвітою наших робітників, коли з останнього будемо тягнутись на заложення українських шкіл і всюди будемо закладати читальні. Наконець звернувся до всіх зібраних священиків і делеґатів, щоб випили на здоровля оо. Констанкевича і Грушки, котрі перші подали ідею заложення „Союза" і туюж ідею перепровадили в діло.

Хор відспівав многолітствіє тим труженникам на тернистій американсько-українській ниві. На просьбу всіх присутних подякував о. протоєреєви за його патріотичну бесіду о. Грушка і хор відспівав трикратне многолітствіє о. протоєреєви Товтови.

Тоді ще раз забрав голос о. Товт і в красноречивій промові просив всіх випити на здоровля українських робітників, котрі своїм трудом, потом і кровю підтримують українські церкви, школи і суть стовпом і підпорою українського „Союза". По тій промові не було оплескам ні міри ні кінця. Одушевлені й до серця зворушені наші робітники не знали, як і подякувати за ту память про них...

О 3-тій годині по полудні відбулися наради делеґатів „Союза" в тім порядку і з тим вислідом, як є подано в урядовім справозданню. Підчас нарад „Союза" наспіли телеґрами.

В 8 годині вечером був даний вечерок і баль в „Коломбія Гол" на честь делеґатів „Союза".

(„Свобода" з 6. і 13 червня 1894 р.).

МАЙНЕР ПРО ЗАЛОЖЕННЯ У. Н. СОЮЗА.

Хвальна Редакціє!

Прошу помістити на сторінках вашої, дбаючої про нас любимої „Свободи" тих пару невиразно написаних, но з серця походячих слів.

Відколи жию на світі, відколи бідую і тяжко під землею роблю, то скажу чисту правду, то ще ніколи не видів щоби стільки українських священиків і Українців зійшлося до Шамокін — радити над нашою бідою. Господи Святий Дякую Тобі за Твою святу ласку, що я ще міг те видіти власними очима: як то Українці беруться до купи і сміло собі радять, аби українському народови ліпше тут жилося. Я хоть простий чоловік, не можу встриматися з радости і не написати так просто, як правда була і світ несе.

В кождім слові, в кождім ділі було можна пізнати, що на головні збори „Союза" зійшлися Українці патріоти, котрі явно й славно заявили перед світом, що є Українцями, що їм найдорожча над усе є українська мова, та що на них лежить добро українського народа, проживаючого в Америці.

Я тепер відзиваюся до вас всіх братів, українських робітників, щоб ви вписались до „Союза" так як я і інші наші люди, котрі вже сотками і сотками повписувалися. Родимці послухайте мене, бо нам треба тут в Америці „Українського Народного Союза" як спасення з неба.

(„Свобода" з 9 березня 1894 р.)

МІТІНҐИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

Проситься відділових секретарів присилати повідомлення про всякі збори принайменше один тиждень перед зборами.

ФРАКВІЛ, ПА. Бр. св. Ап. Петра і Павла, від. 242, повідомляє своїх членів, що річний мітінґ відбудеться 25 лютого. Цей мітінґ мав відбутися в грудні мин. року і не відбувся тому, що банк, в котрім наш відділ мав вложені гроші, був замкнений. На цей мітінґ мають явитись усі члени, бо є важні справи до полагодження. Буде вибір уряду на 1934 рік. Взивається Українців, котрі хочуть вступити в члени У. Н. Союза, щоби тепер приступили, бо тепер є 40-літній ювилей У. Н. Союза і приймається нових членів без оплати вступного до У. Н. Союза і до братства, а також лікарські оглядини оплачує каса У. Н. Союза. — В. Найдух, предс.; М. Камак, кас.; І. Криба, секр.

МЕНВИЛ ПАРК, Н. ДЖ. Бр. св. Михаїла, від. 328, повідомляє, що місячний мітінґ відбудеться 25 лютого, в годині 2-гій пополудни, в домі К. Стцикевича. Проситься членів прийти на цей мітінґ в означений час. Проситься старий уряд прийти на мітінґ, бо є непорозуміння з книжками. — Яків Попко, предс.; С. Василишин, секр.

В „СОЮЗІ" СИЛА

Передові Українці патріоти за помічю Всевишнього Бога заложили „Український Народний Союз". Тепер лиш треба, щоби весь український загал перенявся тою спасенною думкою, що в „Союзі сила" і громадно вписувався та ставав під прапор „Українського Народного Союза", котрий збудували братня любов і спільна братня поміч. Римляни мали своїх ворогів, нападаючих на їх вітчину і котрих вони спільними силами прогнали, побили. Але ми маємо до діла зі ще страшнішими ворогами, котрих мусимо прогнати і то тільки спільними силами, бо в „Союзі сила"! Нашими ворогами суть: нужда матеріяльна і душевна темнота.

В життю нашого тут робітника не завжди суть веселі дні, не завжди здається милим світ і люди, не завжди береться пейда, не завжди вертає він з роботи таким, яким з рана пішов. Праця і боротьба за життя і кавалок насушного хліба має кождого дня своїх мученників. Доки було здоровля, доки робилося, доти був цент і кавалок хліба собі жінці й дітям. Але коли невмолима смерть чи в дома на ложу болізни чи несподівано при роботі вирве з дому кормителя, тоді тиснуться в хату через двері й вікна нужда, голод і розпука.

Той мученик праці, що тяженько розбивав вугільні скали під землею, або в фабриках стогнав під тягаром трока, лежить бездушний, накритий окровавленою своєю одежею. Непотішна жінка крізь сльози заводить: горенько моє, недоленько сумна, бідна моя головонько! Щож я тепер пічну сама бідна на далекім світі? Тих пару центів, що були, післали ми на ґрунт до краю, бо був довг, а тепер що заробляв, то тільки що стало на життя, за щож його тепер поховано? Що зроблю з сиротами? Сама не опрусь біді, сама собі не пораджу! Нараз входить в хату, повну горя і розпуки, поважний старець зі сивою бородою і, клякнувши перед тлінними останками погибшого робітника, молиться за упокій. Старець, вставши від молитви, поважним сказав голосом: Бог з тобою, заплакана вдовице. Дітоньки, ви ще не цілком сиротами, бо маєте небесного Отця, котрий про вас не забуде. Ото маєш, печальна родино, пару соток долярів, котрі я вам приношу і даю, щоб хоч вчасти відогнати від вас нужду. Всі впали на коліна, дякуючи старцеви і питають, як він зоветься? Покійний, най Господь дасть йому царство небесне, і земля йому пером, завжди памятав про вас. А я називаюсь „Український Народний Союз", до котрого покійний завжди що місяця платив, щоби ви по його смерти не зістали жебраками. Нераз покійний жалував собі склянки пива, а завжди платив до „Союза", бо добре знав, що в „Союзі" сила і що один всіх не спроможе, але всі одного поратують. Тепер вам ясно, звідки оті центи. Так то, дорогі браття, пізнати в чорній годині, яка в „Союзі" сила. Кождий український чоловік, кожда українська дівчина й замужна хай вписуються до „Українського Народного Союза", щоби в годині смерти мати своє забезпечення, що тіло не буде закопане в якійбудь ямі та що позіставша в смутку родина одержить якусь поміч.

А тепер хочемо запізнати наших Родимців з другим ворогом, котрого тільки спільними силами, в „Союзі", можна прогнати від себе.

„Український Народний Союз" взяв собі за ціль: не тільки нести поратунок в нужді українсько - американському народови, в біді, в чорній годині сліз і розпуки, але хоче піднести його з душевної темноти, невіжества, збудити в нім приголомшене почуття гідности людини, сотвореної не до рабства, але до свободи на божім світі, запалити в його души іскру українського духа, стерти печать рабства і невіжества, а вказати дорогу до просвіти, до поступу, до цивілізації, отворити очі сліпому на души й так впровадити в святиню знання, добра, світла, правди і науки, закладати українські школи, читальні, давати відчити, уряджувати товариські забави, видавати ґазету, популярні книжочки, щоби вирвати наш нарід з неволі темноти і прогнати цього ворога.

Памятайте, дорогі Родимці, добре на те, що чужий не буде ніколи дбати про наше добро, як ми не постараємося про те всіми силами. Працювати над просвітою українського народа в Америці й двигнути нарід з духової темноти, дати світло невидючим — це велике й трудне діло для одного. Тут треба більше голов і більше сил. Треба обдумати плян і спосіб до перепровадження отсеї спасенної думки в діло. Треба ради і поради, треба більше щедрих рук з матеріяльними датками, треба, щоб всі над тим подумали, і щоб одна й тасама думка всіх нас одушевляла, бо всім нам треба просвітитися, образуватись, щоби стати народом культурним і достойним свободи.

Що для одного є тяжким, для громади є легким. Тільки „Український Народний Союз" може постаратися про народні школи, про заложення читалень, спроваджения українських книжечок, спосібних учителів і засоби на їх утримання. Як в якій місцевости буде затяжко те все утримати, поспішать інші з помічю. Тому, Дорогі Родимці, взиває Вас „Свобода", щоби Ви громадно вписувались до „Союза", бо тільки „Союз", то є тільки спільними силами всіх тут живучих Українців можна прогнати від себе наших завзятих ворогів: нужду, біду і духову темноту. Памятайте на слова римського фільософа: в „союзі сила", котру і врата пекольні не переможуть.

Ви, Українці, котрих родила українська мати, і котрим українську пісню до сну співала, котрим мила своя українська рідна мова, котрим лежить на серці поліпшення нашої долі тут в Америці, спішіть і впишуйтеся до „Українського Народного Союза". Не слухайте намов платних аґентів, ворогів „Союза", майте свій розум і переконайтеся, хто Вам рад і хто Ваш брат. Вписуйтеся до „Союза".

(„Свобода" з дня 16. березня 1894 р.).

ВСІ ВРАЗ.

(В сорок-літній ювилей У. Н. Союза).

Гейже, браття, враз до діла,
Док жива ще кров пливе;
Поки серце рвесь до праці,
Слава, слава хай живе!

Сорок літ вже проминає,
Бач: святочний ювилей,
Як Союз наш, славний батько,
Встав, неначе Прометей.

Сорок літ до перелому
Всякі злидні переніс,
І на свято ювилею
Прапор в цілости приніс.

Союз-батько сильний духом,
Жаху много пережив;
По просторах Вашингтона
Буйні крила розпустив.

Всіх в обійми пригортає,
В прикрих хвилях загостить;
В чорній нужді він, як батько,
В поміч скоро поспішить.

Сушить сльози, гоїть рани,
У недолі є лікар;
Однаково всіх шанує,
Чи багатий, чи нуждар.

Пошануймож його труди
В ювилейних днях святих;
Щоб у славу покріпився,
Сил додаймо молодих.

Нуже, браття, всі до діла,
Док ще кров жива пливе;
Враз до праці в ряд ставаймо,
Хай Союз во вік живе!

М. Костишин.

РАТУЙСЯ САМ.

(Робітник, капіталіст і У. Н. Союз).

Тими словами відзиваємося сьогодня до наших братів, українських робітників в Америці, й пригадуємо їм, що мусять самі старатися про поліпшення своєї долі в нинішніх важких часах. До сього часу наш робітник нічим не ріжнився від майнерського мула, хіба тим, що пожалується сам перед собою, як його в крижах ломить, болить. Майнерський мул і наш робітник не могли пожалуватися і вмімнутися за свою кривду. Один і другий не знали своїх босів і їх чорної душі, один і другий не знали, чому тому корм а тому платня не відповідають їх важкій і мозольній праці, але навпаки, що дня вривається по пять чи десять центів.

В очах ненаситного капіталіста майнерський мул скотина — не знаючи своїх прав робітник — все одно. Проте днесь хочемо обзнакомити наших робітників з пекучими робітничими справами нинішної доби, де переконаються про ту правду, яку висказали ми словами: Ратуйся сам!

В нинішній суспільности нема чоловіка так залежного від інших, як робітник — „вільний" наймит! Вправді він має повну свободу розпоряджати своєю особою, — може жити, як має з чого, може вмирати — як нужда й голод його заженуть до гробу. В тім і вся його свобода.

Щоби мати що їсти, чим прибратися і струджену від журби голову де схилити, треба мати у своїм посіданню всі засоби до життя. Але де їх шукати? Багачі в добрі купаються, а бідні своїм потом умиваються. Робітник не посідає нічого, крім своєї особи, крім пари рук до праці. Щоби не згинути з голоду, мусить наймитися у капіталіста, котрий все посідає, і працювати тяженько за малу платню. Як знайде роботу — пів біди, але як не знайде — пропав! В тім тільки є вільний, що може вмирати, бо того йому ніхто не заборонить. Багач-капіталіст не знає для робучих рук ні совісти, ні милосердя, ні пощади. Робітник, це для нього частина капіталу, часть грошей, вложених в інтерес, куплений товар — сила робуча. Сей товар стараєсь капіталіст придбати якнайдешевше, зменшуючи робітникови платню. Чим меншу робітник побирає платню, тим більший зиск капіталістови. Тому він приневолює робітника працювати по змозі якнайдовше і до упадку сил так, щоби бідняга не мав хвилини відпочинку. Хай робітник їсть тільки раз на день кавалок сухого хліба і пє воду, хай помирає помалу голодовою смертю, хай не знає сну ані відпочинку, хай падає серед вулиці, знеможений на силах, хай гине і умирає через надмірну працю — капіталіста-боса це ні болить, ні свербить. Багача-капіталіста обходить тільки те, щоб робітник жив на той час, на який наймився до праці, щоби йому вистарчило сили тільки на той день, тиждень і місяць, за який побирає нещасну малу платню. Але як підупаде на здоровлю і силах, як бідний робітник, видавши з себе останню каплю крови і поту на хосен і добро капіталіста, стався неспосібним до праці, тоді виганяють його з фабрики як скажену собаку! А що потім? — Потім наступає плач і розпука.

Як робітник, вигнаний з фабрики, був де забезпечений в якім братстві, або робітничім союзі, то ще пів біди. Але як не був вписаний до ніякого братства, або союза, тоді хоч з моста в воду.

Українські Робітники!

Ви тепер переконалися, як водиться на світі. Ви переконалися про те, що вам треба знати, хто ваш ворог і як тяженько мусите заробляти на кусень хліба для себе і для родини. Ви переконалися, що вам ніхто не поможе в вашій біді, а тільки ви самі можете себе поратувати: „Ратуйся сам!"

Але як ратуватись? Пождіть, милі браття, а „Свобода" вам розкаже все, всю правду, як на сповіди. Насамперед, дорогі браття робітники, будьте ощадні у видаванню тяжко запрацьованого гроша. Далі, будьте того переконання, що чужий тобі не поможе, як сам за себе не подбаєш.

Перечитайте собі ще раз те все уважно, що тут написано і осудіть самі здорові, чи це не є правда. Переконайтеся вже раз, що за бідним робітником не обізветься пан, ані багач, ані епископ, — тільки той, хто в нужді родився, хлопську біду зазнав і виріс на пісним, вівсяним хлібі.

Переконайтеся і вірте, що треба вписатися до „Союза" і забезпечити долю своєї родини. Вбийте собі в голову, що треба читальні і школи, де б робітник набирав розуму, освіти і не був майнерським мулом. Бо без знання духа нинішного часу, без розуміння пекучих справ робітничої кляси — наш український робітник буде завжди позаду інших і ніхто з ним не буде рахуватися, бо він не зуміє стануть разом з іншими освічениме робітниками до боротьби за свої права.

Та в першу чергу хай кождий український робітник памятає, щоби вписатись до „Союза" і забезпечити свою родину на випадок смерти, котра може його досягнути в кождій хвилі при тяжкій і небезпечній його роботі.

Так, брате і робітнику, старайся сам за себе і за свою родину, бо багач-капіталіст в тяжкій годині тебе не поратує, а тільки: Ратуйся сам!

(„Свобода" з 18 травня 1894 р.).

З ДАВНОЇ ПРОПАҐАНДИ ЗА У. Н. СОЮЗ.

АМЕРИКАНСЬКИМ УКРАЇНЦЯМ.

Мужайтеся, браття мої,
Майте віру в Бога!
Означена вже нам єсть
До щастя дорога.

Нехай брешуть злії люди
На „Союз", „Свободу",
Бо вони єсть — вибачайте
Брехливого роду.

Правда мусить побідити —
Блудні сини вернуть,
Злорічивий свій язик
На хвалу обернуть.

Так, на хвалу і на славу
Руського народу,
Во „Союзі" ми зробимо
З ними братню згоду.

Слабодухам ми днесь кажем:
Будьте раз мужами,
Майте сором усе бути
Шкаралупниками.

Хто хоче приступити до „Союза" хай посилає вступне і місячне до касієра:

**Mr. JOHN GLOWA,
Excelsior, Pa.**

І повідомить секретаря на адресу:

**Rev. J. KONSTANKIEWICH,
144 South Franklin St., Shamokin, Pa.**

(„Свобода" з 11 травня 1894 р.).

ОРҐАН У. Н. СОЮЗА ДО УКРАЇНСЬКИХ РОДИЧІВ В АМЕРИЦІ

Се добре, що українські діти, тут роджені, говорять по анґлійськи, але обовязком родичів є в дома учити дітей говорити по українськи, і щоб дитина в родиннім кружку говорила тою мовою, що батько й мати і щоби знала, що походить з українського роду і звала себе українською.

Родичі обовязані вщіпляти в дітей вже змалку, що вони є Українцями, а не Анґлійцями, Словаками, Поляками.

Українська мати в Америці повинна оповідати своїм дітям, як зветься той далекий край, звідки прийшли родичі до Америки, що він зветься українським і що люди, котрі жиють у тім краю, називаються Українцями і що ті Українці ґен далеко за морем тяжко бідують в своїм краю, бо чужі люди забрали злодійським способом колишню українську землю і тепер на ній панують, а Українці з біди і нужди мусять іти до Америки заробляти хліба.

Тамті Українці, що остали в краю, тяженько бідують і борються з ворогами, котрі неправно посідають що найкращу українську землю: поля, ліси, луги, пасовиська, сіножата і то все панське або цісарське, а хлопське нищо, хіба яма на цвинтарі і то в кутику свинями підритого паркану'.

Таким оповіданням одної тільки сторони з нашої бідолашної історії може українська мати або український батько защіпити в серцю своїх діточок любов до всього, що українське, до української мови, народу, обряду, церкви. Зле роблять ті родичі, що тішаться, як їх дитина вже знає по словацьки проклинати, а по українськи не вміє навіть перехреститися. Учіть дитину змалку рідної мови, учіть змалку по українськи молитися, учіть змалку любити Україну і оповідайте їй муки і терпіння Українців, котрі досі є рабами, стогнуть у неволі, гнуть карки то в німецьке, то в польське, то в мадярське, то в російське ярмо!

Старайтеся, українські родичі, запалити в серцях ваших синів огонь любови до рідної, праздивої землі й завзятої боротьби за волю України, ним рабами ляжете в невільничу яму! Але хто хоче бути комусь добрим приміром, мусить перш сам бути добрим. Як українські родичі хочуть сповнити свій обовязок супроти своїх дітей, т. є., як хочуть, щоби їх діти росли в страсі божім, молилися в рідній мові, щоби в молодечих грудях билося щиро-українське серце, то самі родичі мусять бути побожними і горячими патріотами, т. є., завжди і всюди, в дома й поза домом, говорити зі своїми по українськи, а не налигати по словацьки чи польськи.

Ото, українські родичі, як маєте виховувати в Америці своїх діточок, якими вас Бог потішив. Виховуйте їх по християнськи, щоби вони знали і любили Бога, до нього щиро й по українськи молилися, своєї рідної мови не цуралися. Щоб вони знали, з якого вони народу походять, і щоби завжди признавалися до Українців, і щоби знали, що Українці в Европі ще до нині є в неволі і терплять голод і нужду на їх землі, але вже не власній, та що Україна буде колись потребувала від Українців з Америки помочі, коли прийде Богом назначений час для визволення України.

Від виховання молодого покоління зависить судьба народу. Як би тепер в Галичині можна було виховувати нове покоління в школі в правдивім, патріотичнім українськім дусі, тоді Лях у Галичині не вийшов би на українських землях послом, але замітав би вулиці Львова з нумером на шапці.

Виховуйте ваші діти так, як вам тут пишемо, а за таке виховання ваших діточок поблагословить вас Господь, а український нарід хвалитиме вас за те.

(„Свобода" з 5. грудня 1894 р.).

ХРИСТОС ВОСКРЕСЕ!

(Про Христовий „Союз" і У. Н. Союз).

Христос воскресе! Нехай цей привіт досягне всюди, де жиють і важко працюють браття Українці. Хай ті святі слова додадуть відваги всім слабим тілом і духом, хай вони покріплять їх як спасенна надія.

Христос воскресе! Воскреснимож і ми до нового життя, скиньмо зі себе ярмо темноти і заспаности і піднесімся духом вгору. Памятаймо, що висока Христова наука научає чоловіка жити не тільки тілом, але й духом, учить нас, що чоловік є образ і подоба божа. Працюймож над власною душею. Будьмо християнами не тільки в словах, але оживім віру в воскресення добрими ділами.

Христос учив нас бути братами. Та наука Христова має не тільки моральну, але й практичну вартість, бо братерство-організація, то така сила, котра все переможе. Спомагаймо один другого, приступаймо до „Союза". Хай він буде для нас, Українців, осередком нашого нового життя. Кождий, хто приступає до „Союза", придбає собі тим чином щирих братів, котрі поможуть йому в біді, порадують його щастям, як щастям рідного брата.

Крім того, коли чоловік жие одинцем, не належачи до ніякої організації, він опускається, не дбає про честь, а 'союз, організації заставляють чоловіка оглядатись на своє життя, він встидається своїх братів, боїться нанести сорому тій орґанізації, до котрої він належить і через те стає сам моральнішим, воскресе духом. Хто належить до „Союза", той сповняє Христовий заповіт, бо дбає про братерство, яке нам Христос заповідав, своєю вільною смертю закріпив і триднівним воскресенням прославив.

Христос воскресе! Всюди, де жиють Українці, в Україні, в Галичині, в Угорщині і тут в Америці, роздаються ті слова. Хайже вони стануть гаслом нашого духового і народного воскресення, хай назавжди останується в душі кождого щирого Українця і хай будять в нім охоту до щирої і невсипущої праці над собою.

Милі браття Українці! Витаємо вас всюди, де чути рідну мову, де Українець не запродав своєї віри, де Українці почувають себе Українцями. Христос воскресе!

(„Свобода" з 27. квітня 1894 р.).

ПОСМЕРТНА ЗГАДКА.

Дня 5 лютого розпрощався з світом в Сейнт Пол, Мінн., **Стефан Макар**, довголітній член 179 від. У. Н. С. в Сейнт Луіс, Мо.

Покійний родився в селі Блехнарка, пов. Грибів, Лемківщина. До Америки приїхав 16-літнім хлопцем і замешкав в Ст. Луіс, де осіла його численна рідня та поважне число земляків. Покійний Стефан був дуже доброї вдачі любив поступ і все що українське. Не було зібрання чи представлення, де його бракувалоб. Був одним з основників бр. св. Михаїла, від. 14 У. Н. Союза. Був нераз урядником та делегатом на кількох конвенціях. Зорганізував Українську Банду, котра дуже гарно розвивалась та котрої решткі до нині користають з музичної практики. Був фундатором і найчиннішим довголітнім урядовцем Українського Народного Дому в Ст. Луіс, де немало доложив праці і гроша, щоби утрималася своя хата. За його спонукою перенесено бр. Усп. Пр. Діви Марії з Десолдж до Ст. Луіс, з котрого нині члени користають. Був членом кождої читальні чи кружка, які тут змінялись за кождим приїздом нового священика в громаду... За 25 літ найкращого його життя, котре пережив в Ст. Луіс, зробив стільки, що годі те все почислити на тім місці. Покійний Стефан був усюди, при кождій акції. Сам був торговцем, мав ґросерню. Був слабого здоровля, тож продав бизнес, купив кількананцять акрів землі, між своїми, в стейті Віскансін, і тамтуди перенісся в 1925 р. Фармером не був, тож треба було все докладати. Тому заміняв фарму за хату в Ст. Пол, Мінн., де дожив решти свого життя.

З жалем прощає покійного Стефана сейнт-луїська Україна, бо з ним зійшов у могилу її довголітній щирий співробітник.

Память Стефана хай назавжди лишиться між нами, а американська свобідна земля хай буде йому пером.

М. Петрівський.

Мета.

— Знаєш, до чого доходять такі малі діти, які складають гроші до скарбонки? — каже мати.

— До кінотеатру.

— Панно Ірцю, ви дійсно перші, яку я кохаю!

— Хто вам вірив би.

— Ірця! Направду ще ніодна так не називалася!

Несподіванка.

Дві річі є на світі, які трапляються в житті чоловіка, на які він ніколи неприготований, а саме: близнюки.

Між чоловіками.

— Я і моя жінка то одно.

— А я і моя жінка то десять.

— Як ти це розумієш?

— Вона, одинка, а я зеро.

Пані купує собі черевики.

— Гадаю, що моя права нога більша ніж ліва, — каже вона.

— Де там, прошу пані! Навпаки, ліва навіть менша від правої! — каже купець.

— Скажи, Петре, чи ти вже забув, що я тобі тому три тижні дав дванацять долярів?

— Але де там! Не належить до моїх найгарніших споминів!

Пригода із школярями.

Австрійський канцлер Дольфус є маленького росту. В Відні оповідають собі про нього такий жарт:

Канцлер Дольфус ходив також переодягнутий (інкоґніто) між нарід, та закинув це. Раз попав між школярів, що билися на вулиці, й дуже помило вийшов на тому, бо вибили його порядно.

Пані (до сліпого прошака): А чи ви взагалі не маєте родини?

Прошак: Маю лише одного брата, він також сліпий. Та ми бачимося лише дуже рідко.

Гість (до власника гостинниці): Пане бос, ви можете нову кухарку?

Власник: Запримічуєте це на цьому, що страви кращі?

Гість: Це ні, одначе досі було в зупі чорне волосся, а тепер нараз ясне!

Питається Канарчук приятеля:

— Що ти дав своїй жінці на ялинку?

— Папугу, яка все має останнє слово.

— Ну, і вдається це папузі?

— Досі ввесь час сваряться, та я гадаю, що птах довго не видержить: або захрипне або здохне!

На вулиці демонстрації. Пан виглянув крізь вікно та питається добродушно:

— Чого так кричать ті люди?

Наймичка відповідає:

— Не мають хліба.

— То чому не їдять булок? — дивується пан.

Молодий чоловік зголосився до уряду на опорожнене місце службовця. Директор питається його:

— А можу здатися на вас?

— Як на себе самого можуть пан директор здатися на мене!

— Коли так, то я вас не можу приняти.

— Мудрий чоловік може сумніватися; лише дурні кажуть, що вони щось знають зовсім напевно.

— А чи ви того зовсім певні?

— Самособою!

НЕБУВАЛА ПРИГОДА ЛЕТУНА.

Почтовий летун Гайрем Шеріден у Літл Рак (Арканзо) каже, що як він наближався на своїм літаку до міста Таксаркана, то побачив на своїй дорозі полумінь. Був це горючий слід миґунця, себто відломка зорі. Летун з трудом звернув з дороги.

У школі.

— Назви мені якесь пожиточне сотворіння.

— Кінь, прошу пана профосора.

— Чому?

— Бо на коні можемо виграти великі гроші, коли нам пощастить у тоталізаторі.

Сприятливі умовини.

— Ваші діти, пані, трохи заживі Чи то не перепиняє вашому чоловікови при праці? Він жеж письменник.

— Звичайно то тяжка справа, та тепер він пише воєнну повість.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ